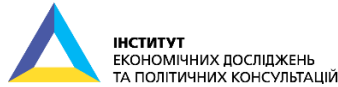

Нове щомісячне опитування підприємств

Випуск 26. (06.2024)
Український бізнес під час війни

Виконавець проєкту:

Громадська організація «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій»

Автори звіту:

Оксана Кузяків, виконавча директорка ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій», керівниця проєкту «Підтримка Громадської ініціативи «За чесну та прозору митницю»

Євген Ангел, старший науковий співробітник ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій»

Анастасія Гулік, наукова співробітниця ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій»

Ірина Федець, старша наукова співробітниця ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій»

Зміст цієї публікації є виключно відповідальністю ГО "Інститут економічних досліджень та політичних консультацій".

ГО «ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ»,

01054 Київ, Україна, вул. Рейтарська 8/5-А,

тел.: +38(044) 278-63-42; +38 (044) 278-63-60; факс: +38(044) 278-63-36

institute@ier.kyiv.ua

www.ier.com.ua

[Facebook ІЕД](#)

[Facebook За чесну та прозору митницю](#)

[Телеграм-канал «Чесна митниця»](#)

ПРО НОВЕ ЩОМІСЯЧНЕ ОПИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ «УКРАЇНСЬКИЙ БІЗНЕС ПІД ЧАС ВІЙНИ»

Шановні пані та панове, представляємо вашій увазі **двадцять шостий випуск** щомісячного опитування керівників підприємств «Український бізнес під час війни».

Потреба у вичерпній інформації про економічну ситуацію є важливою для економічної політики під час війни. Для швидкого збору інформації про поточний стан економіки та прогнозування економічних тенденцій на майбутнє ІЕД проводить щомісячне опитування підприємств із застосуванням підходу кон'юнктурних досліджень (або Business Tendency Survey). Методологію BTS використовують у світі для оцінки економічної ситуації з «базового рівня» — суджень та очікувань основних економічних агентів — керівників підприємств та підприємців. Результатом кон'юнктурних досліджень є коротка, "стисла" картина економіки або окремого сектору, економічні тенденції в коротко- та середньостроковій перспективі та майбутні «поворотні» точки циклу економічної активності.

Щомісячне опитування підприємств «Український бізнес під час війни» складається з двох частин. У першій частині респонденти дають відповіді на питання про зміну основних показників діяльності та короткострокові прогнози щодо майбутніх змін цих же показників. Мова йде про динаміку випуску (виробництво), реалізації (продажі), експорту, заборгованостей, цін, нових замовлень, зайнятості тощо. Оцінки та очікування щодо змін ділового клімату та фінансово-економічної ситуації на підприємстві в перспективі на пів року також у фокусі нашої уваги. У цій частині опитування використано методологію кон'юнктурних опитувань, гармонізовану відповідно до вимог Joint Harmonised EU Programme of Business and Consumer Surveys (BTS). Там, де можливо, ми будемо порівнювати дані з даними щоквартального опитування підприємств «Ділова думка», які проводяться з 1998 року. Друга частина щомісячного опитування підприємств присвячена впливу війни на виробничу діяльність підприємств та експорт, оцінкам державної політики з підтримки бізнесу.

Результати представлено в різних вимірах (за кількістю працівників, галузями, областями України).

Щомісячне опитування підприємств «Український бізнес під час війни» було започатковано ІЕД на початку 2022 року як реакцію на виклики для економічного врядування, породжені повномасштабною війною росії проти України. Реалізація цієї ініціативи стала можливою завдяки змінам у плані реалізації проекту «За чесну та прозору митницю», який фінансувався Європейським Союзом, співфінансувався МФ «Відродження» та благодійним фондом ATLAS Network (США), і відбувалась під егідою цього проекту з травня 2022 року по грудень 2023 року. Із січня до квітня 2024 року дослідження відбувалося в рамках проекту "Екстрена підтримка громадянського суспільства та ЗМІ у відповідь на війну в Україні", який реалізувався завдяки фінансовій підтримці Європейського Союзу.

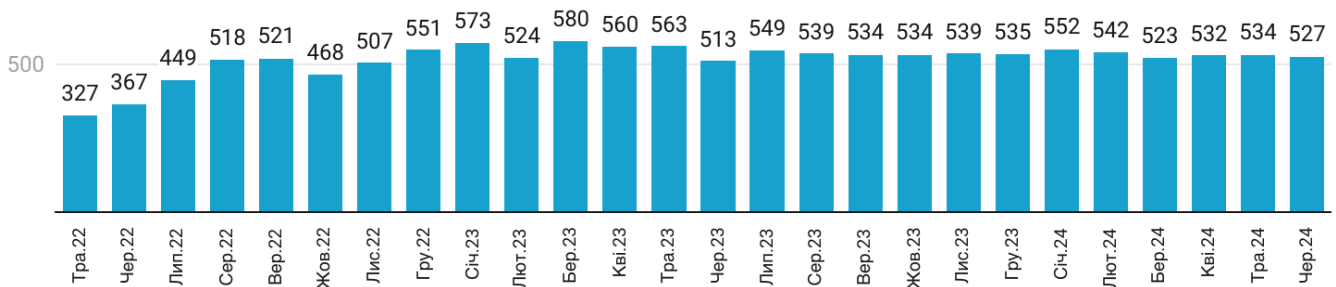
Ми вдячні аналітичній системі YouControl (<https://youcontrol.com.ua/>) за можливість використання даних для формування панельної вибірки.

Зміст цієї публікації є виключно відповідальністю ГО "Інститут економічних досліджень та політичних консультацій".

ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ ТА ВІДПОВІДІ, ЯКІ ДОПОМОЖУТЬ У ПРОЧИТАННІ ЦЬОГО ЗВІТУ

Кого ми опитуємо? У цьому опитуванні використано панельну вибірку, тобто ми опитуємо одні й ті ж суб'єкти підприємницької діяльності. Під час двадцять шостої хвили опитування було отримано відповіді від 527-ми респондентів.

Рис. 1. Кількість опитаних підприємств

Серед опитаних переважно промислові підприємства (90%), розташовані у 21-му із 27-ми регіонів України, зокрема у Вінницькій, Волинській, Дніпропетровській, Житомирській, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській, Кіровоградській, Львівській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Сумській, Тернопільській, Харківській, Хмельницькій, Черкаській, Чернівецькій, Чернігівській областях та в місті Києві. Серед опитаних представлено підприємства всіх розмірів за кількістю працівників.

Рис. 2. Кількість опитаних підприємств за розмірами

	Чер.23	Лип.23	Сер.23	Вер.23	Жов.23	Лис.23	Гру.23	Січ.24	Лют.24	Бер.24	Кві.24	Тра.24	Чер.24
Мікро	60	57	61	58	62	57	55	59	60	58	58	60	57
Малі	155	160	167	173	171	172	169	181	173	167	170	170	164
Середні	190	214	192	182	184	189	188	186	186	187	190	189	189
Великі	108	118	119	121	117	121	123	126	123	111	114	115	117

Як ми збираємо дані? Дані було зібрано за допомогою поєднання декількох методів збору даних: телефонне інтерв'ю представників бізнесу із внесенням відповідей до онлайн-форми інтерв'юерами та, у невеликій кількості випадків, самостійне заповнення онлайн-форми представниками підприємств, які під час попереднього телефонного контакту висловили бажання самостійно внести дані до онлайн-форми.

Як обраховуються наші показники? Усі показники обраховуються за єдиною методологією. Для показників економічних тенденцій та очікувань ми зараховуємо відповіді як +1, якщо підприємство відповідає, що показник збільшився, 0 — якщо він не змінився і -1 — якщо зменшився. Наприклад, якщо зі ста респондентів двадцять вказали на зростання виробництва, п'ятдесят респондентів звітували про його скорочення, і тридцять зазначили, що все залишилося без змін, то відповідне значення індексу буде -0,30. Додатне (від'ємне) значення індексу означає, що частка підприємств, у яких зросло виробництво, є більшою (меншою) ніж кількість тих, у яких виробництво скоротилось. Кожний індекс більший за +0,05 або менший за -0,05 є статистично значущим і відрізняється від нуля з імовірністю помилки 5%.

Як «читати» наші показники? Наші показники називаються «індексами», що є синонімом термінів «балансовий індекс», «балансовий показник». Усі індекси є різницею між частками респондентів, що звітували про зменшення, та тими, що звітували про збільшення показника. Чим більше значення індексу, тим більші темпи зростання показника, чим менше значення індексу, тим більші темпи падіння показника.

Для більшості показників більше значення індексу означає позитивну тенденцію, винятком є показники заборгованостей, кількості працівників у вимушених відпустках та труднощі з пошуком персоналу. Тут усе навпаки: чим більше індекс, тим більші темпи зростання заборгованостей, збільшення кількості людей у вимушених відпустках чи труднощів (це погано), а чим менше індекс, тим більші темпи скорочення заборгованостей, зменшення кількості людей у вимушених відпустках чи труднощів (це добре).

Коли проводилось опитування? Польовий етап двадцять шостої хвили тривав із 17 червня до 28 червня 2024 року. Керівники підприємств порівнювали результати роботи в червні 2024 року з травнем 2024 року, оцінювали стан того чи іншого показника на момент проведення опитування (червень 2024 року) та давали прогнози на наступні два – три чи шість місяців, залежно від питання. В окремих питаннях, де це було зазначено, результати роботи порівнювали з довоєнним часом (період до 24 лютого 2022 року) або з аналогічним періодом попереднього року. Опитувані давали прогнози на наступні три місяці роботи.

СТИСЛО ПРО ГОЛОВНЕ

На фоні перебоїв з електрикою, які стали основною перешкодою веденню бізнесу та змістили небезпеку працювати з першого місця, темпи зростання виробництва сповільнились, а очікування на найближчу перспективу погіршились, хоча все ще залишаються позитивними. Натомість очікування на шість місяців залишаються високими. Індекс Відновлення Ділової Активності несуттєво зменшився, як і Агрегований Показник Перспектив Промисловості (продовживши формування тренду вниз). Невизначеність у шестимісячній перспективі незначним чином збільшилась, водночас, невизначеність у перспективі трьох місяців для виробничих показників суттєво не змінюється. Невизначеність у дворічній перспективі істотно не змінилась після значного зниження минулого місяця. Очікування на дворічну перспективу не змінились після істотного погіршення минулого місяця. Індекс змін виробництва залишається позитивним, але триває тенденція до погіршення. Очікування щодо виробництва на три місяці все ще оптимістичні, але нижчі ніж місяць тому. Очікування щодо цін сировини та матеріалів і цін на готову продукцію вперше зросли. Тенденція до скорочення персоналу сповільнюється, водночас, зменшились труднощі з пошуком працівників відповідної кваліфікації. Перешкода «Небезпечно працювати» опинилась на 2-му місці рейтингу з майже незмінним відсотковим значенням, водночас, перешкода «Перебої з електрикою» опинились на 1-му місці рейтингу, піднявшись із 4-го. Нейтральних оцінок економічної політики уряду знову побільшало.

ЗАГАЛЬНІ ПОКАЗНИКИ ДІЛОВОГО КЛІМАТУ ТА КОН'ЮНКТУРИ

- ІНДЕКС ВІДНОВЛЕННЯ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ в червні 2024 року незначним чином зменшився, із 0,40 до 0,37.
- ІНДЕКС ПОТОЧНОЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИТУАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ збільшується два місяці поспіль, у червні він зріс із 0,09 до 0,13.
- Очікування підприємств щодо змін фінансово-економічної ситуації у піврічній перспективі суттєво не змінились, ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИТУАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ становить 0,55 (був 0,54).
- Значення ІНДЕКСУ ЗАГАЛЬНОЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА збільшилось із 0,03 у травні до 0,09 у червні.
- Очікування щодо змін загальноекономічного середовища через пів року істотно не змінились, ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ЗАГАЛЬНОЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА становить 0,54 (був 0,52).
- Дворічні очікування щодо перспектив розширення ділової активності залишилися незмінними після різкого погіршення показника в травні та, як і минулого місяця, значення становить 0,09.
- Рівень невизначеності у дворічній перспективі істотно не змінився після суттєвого зменшення у травні. У піврічній перспективі невизначеність дещо зросла, водночас у тримісячній перспективі залишається без істотних змін.

ВИРОБНИЦТВО

- Темпи зростання виробництва поступово сповільнюються: ІНДЕКС ЗМІН У ВИРОБНИЦТВІ зменшився із 0,21 до 0,18 через подальше зменшення частки тих, хто нарощував обсяги виробництва.
- Очікування підприємств на наступні три місяці залишаються оптимістичними, хоча показник і є нижчим, ніж був минулого місяця. Значення ІНДЕКСУ ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ОБСЯГІВ ВИРОБНИЦТВА зменшилось із 0,47 до 0,38.
- Значення АГРЕГОВАНОГО ПОКАЗНИКА ПЕРСПЕКТИВ ПРОМИСЛОВОСТІ, хоча і не змінилось суттєво порівняно з минулим місяцем, проте спостерігається його поступове погіршення. У червні значення становить 0,12 (було 0,14).

ПОПИТ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ

- Темпи зростання продажів та збільшення нових замовлень уповільнюються. Значення ІНДЕКСУ ЗМІН ПРОДАЖІВ зменшилось із 0,21 до 0,17, так само як і значення ІНДЕКСУ ЗМІН НОВИХ ЗАМОВЛЕНЬ, яке зменшилось із 0,17 до 0,14.

- Очікування підприємств щодо попиту на наступні три місяці також погіршилися. Значення ІНДЕКСУ ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ПРОДАЖІВ зменшилось із 0,49 до 0,38, а значення ІНДЕКСУ ОЧІКУВАНИХ ЗМІН НОВИХ ЗАМОВЛЕНЬ зменшилось із 0,46 до 0,38.

ЦІНИ

- ІНДЕКС ЗМІН ЦІН НА СИРОВИНУ ТА МАТЕРІАЛИ в червні порівняно з травнем не змінився та становить 0,18. ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ЦІН НА СИРОВИНУ ТА МАТЕРІАЛИ суттєво зріс, збільшившись удвічі, із 0,11 до 0,20.
- ІНДЕКС ЗМІН ЦІН НА ГОТОВУ ПРОДУКЦІЮ істотно не змінився, показник становить 0,18 (був 0,16). ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ЦІН НА ГОТОВУ ПРОДУКЦІЮ суттєво збільшився, із 0,11 до 0,21.

ЗАБОРГОВАНІСТІ

- У червні порівняно з травнем показники накопичення заборгованостей істотно не змінилися. Показник дебіторської заборгованості становить -0,17 (був -0,18), показник кредиторської заборгованості становить -0,22 (був -0,23). Показник податкової заборгованості становить -0,26 (був -0,29)
- У тримісячній перспективі очікується збільшення накопичень за всіма видами заборгованостей. ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНІСТІ збільшився з -0,37 до 0,30. Показник очікувань для кредиторської заборгованості збільшився з -0,37 до -0,32. ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ПОДАТКОВОЇ ЗАБОРГОВАНІСТІ збільшився з -0,41 до -0,35.

ЗАЙНЯТІСТЬ

- Тенденція до поступового зменшення кількості працівників дещо сповільнюється. ІНДЕКС ЗМІН ЗАЙНЯТОСТІ в червні порівняно з травнем суттєво не змінився, показник становить -0,10 (був -0,09).
- ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ЗАЙНЯТОСТІ несуттєво збільшився, із -0,11 до -0,09.
- ІНДЕКС ЗМІН КІЛЬКОСТІ ПРАЦІВНИКІВ У ВИМУШЕНИХ ВІДПУСКАХ зростає два місяці поспіль, у червні показник знову незначним чином збільшився, із -0,13 до -0,08. ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН суттєво не змінився та становить -0,22 (був -0,24).
- У червні труднощі в пошуку працівників необхідної кваліфікації суттєво зменшились. ІНДЕКС ТРУДНОЩІВ У ПОШУКУ НЕКВАЛІФІКОВАНИХ ПРАЦІВНИКІВ зменшився з 0,37 до 0,25. ІНДЕКС ТРУДНОЩІВ У ПОШУКУ КВАЛІФІКОВАНИХ ПРАЦІВНИКІВ зменшився із 0,41 до 0,25.

ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ ЗАМОВЛЕННЯМИ

- У червні 2024 року портфель замовлень серед опитаних підприємств практично не змінився порівняно з травнем: середній термін нових замовлень склав 3,4 місяця – це стільки ж, як було в травні, та дещо більше за рівень квітня (3,3 місяця).
- Частка підприємств, які мають замовлення не більше ніж на 2 місяці, склала 55%, що відповідає рівню квітня та травня (54% - 55%), і це більше, ніж було в березні та лютому (51% - 52%).

ПЕРЕШКОДИ ДЛЯ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ

- Перебої з електроенергією істотно додали в значенні серед перешкод для ведення бізнесу, збільшившись із 41% до 65%. Ця перешкода була на 4-му місці в травні та піднялась на 1-ше місце в червні.
- Незважаючи на те, що вплив на бізнес небезпеки для роботи, викликані повномасштабним російським вторгненням, суттєво не змінюється в значенні (56% vs 54%), ця перешкода опустилась з 1-го на 2-ге місце в рейтингу перешкод.
- Зростання цін на сировину та товари з незмінним відсотковим значенням (46%, як і у травні) залишилось на 3-му місці рейтингу перешкод.
- Брак робочої сили зменшився в значенні з 49% до 42% та опустився з 2-го на 4-те місце.

ЗАВАНТАЖЕНІСТЬ ВИРОБНИЧИХ ПОТУЖНОСТЕЙ У ПЕРІОД ВІЙНИ

- У червні 2024 року 20% підприємств повідомили, що працюють на повну потужність (100% і більше), що є найвищим показником за всі хвили опитування (у травні було 18%).

- У червні 2024 року 18% підприємств працювали менше ніж на половину потужності або не працювали порівняно з довоєнним часом (17% у травні).
- Середній бізнес найкраще приймає виклики: у червні 2024 року майже на повну та повну потужність працювали 69% середніх підприємств, що трішки вище ніж у травні (68%).
- Харчова галузь залишається лідером відновлення: у червні 70% підприємств харчової галузі працювало майже на повну та повну потужність (69% у травні). На другій сходинці легка промисловість (63% у червні), а на третій – машинобудування (51% у червні).
- На останній сходинці деревообробка: на повну або майже повну потужність працювали лише 22% опитаних підприємств.

ВПЛИВ ВИМКНЕНЬ ЕЛЕКТРОПОСТАЧАННЯ

- Більше половини (52%) підприємств тимчасово призупиняли роботу через вимкнення електроенергії в травні 2024 року.
- 33% підприємств припиняли діяльність лише на 1 - 10% робочого часу, а 15% зупинилися на 11 - 25% робочого часу.
- У травні 2024 року через вимкнення електроенергії підприємства втратили 8% загального робочого часу.
- Більше втрат досі зазнали мікро- та малі підприємства (у середньому 14% та 10% робочого часу).
- Серед галузей найбільші втрати часу має деревообробка (20% робочого часу), виготовлення будматеріалів (19%) та поліграфія (17%).

ПІДПРИЄМСТВА-ЕКСПОРТЕРИ

- У червні 2024 року 62% опитаних повідомили про експорт до війни, продовження експорту під час війни або ж започаткування експорту під час війни вперше.
- Більшості бізнесу вдалося налагодити експорт в умовах війни. У червні 2024 року 83% опитаних вказали, що експортували до війни, а також продовжували експортувати впродовж останніх 12-ти місяців (83% у травні).
- Частина бізнесу не може побороти нові виклики для експортної діяльності. Станом на червень 2024 року 16% підприємств експортували до початку війни, але не змогли відновити експорту впродовж останніх 12-ти місяців. Подібні результати впродовж останнього року підтверджують стагнацію відновлення експортної діяльності.

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА

- Частка позитивних оцінок політики уряду щодо підтримки бізнесу склала 6% та суттєво не змінюється вже близько року.
- Частка нейтральних оцінок цієї політики збільшилась із 54% до 59%, тоді як частка негативних оцінок несуттєво зменшилась: із 20% до 18%.
- Говорячи про роль держави (уряду) в Україні для ведення бізнесу, 42% називають її «регулятором», 20% – «перешкодою», а 9% – «партнером». «Ворогом» та «другом» її назвали 3% та 1% опитаних відповідно.
- 26% опитаних не змогли визначити роль держави в Україні для ведення бізнесу.

ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТА КОРОТКОСТРОКОВІ ОЧІКУВАННЯ

ІНДЕКС ВІДНОВЛЕННЯ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ

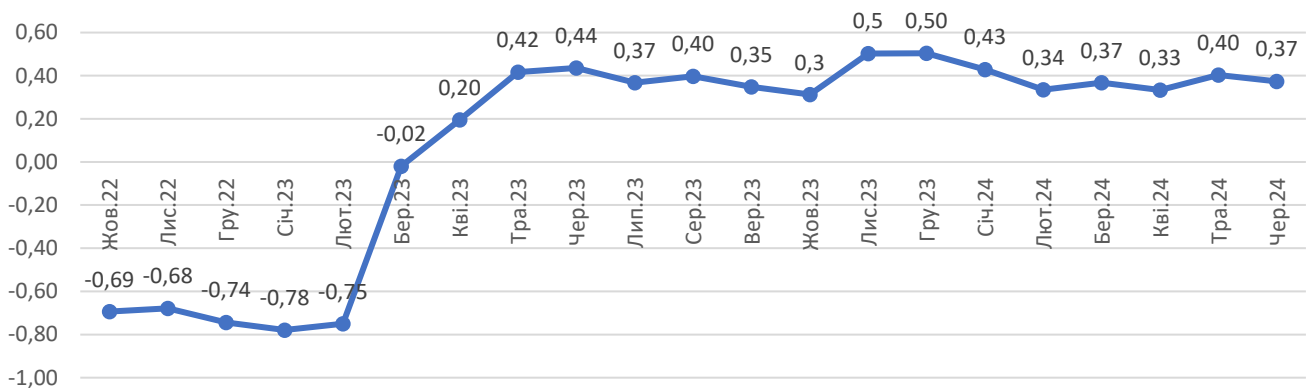
Темпи відновлення ділової активності дещо сповільнились. Значення індексу відновлення ділової активності (з року в рік) незначним чином зменшилось, із 0,40 до 0,37. Незначним чином зменшилась і частка опитаних, які вказали на погіршення ситуації, (із 15,1% до 13,3%), і частка тих, у кого ситуація стала кращою, ніж була рік тому (із 55,4% до 50,7%). Частка тих, хто вважає, що в порівнянні з минулим роком нічого не змінилось, зросла, із 29,4% до 36,0%.

Розмір. Відновлення ділової активності суттєво залежить від розміру підприємства. Найкраще в порівнянні з минулим роком себе почувають середні та великі підприємства, показник яких є приблизно однаковим та становить 0,51 та 0,49 відповідно. Показник малих підприємств є суттєво нижчим (0,31). Найнижче та від'ємне значення показника мають мікропідприємства (-0,11).

Region. У регіональному розподілі найвищий показник мають Львівська, Івано-Франківська та Тернопільська (по 1,00 для кожної) області. Найнижчими є показники Волинської (-0,61) та Сумської (-0,42) областей.

Галузь. У галузевому розрізі найвище значення індексу зафіксовано для харчової (0,53) промисловості, а також для поліграфії та хімічної (по 0,50 для кожної галузі) промисловості. Найнижчий показник має виробництво будівельних матеріалів, значення яких дорівнює нулю.

Рис. 3. Індекс Відновлення Ділової Активності

ПОКАЗНИКИ ТА ОЧІКУВАННЯ В ПЕРСПЕКТИВІ НА ПІВ РОКУ

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

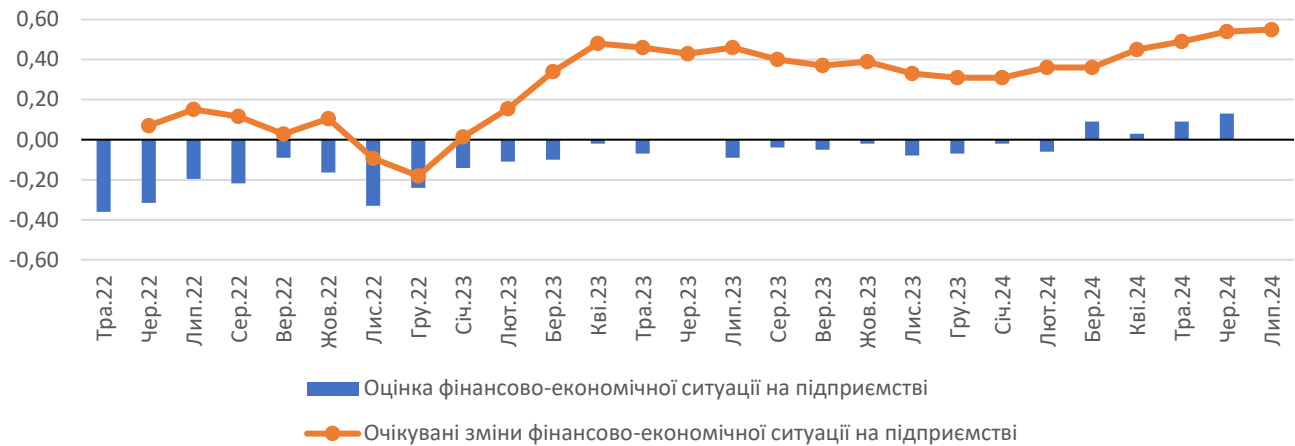
Спостерігається поступове покращення поточних оцінок. Індекс поточної фінансово-економічної ситуації збільшується вже два місяці поспіль, у червні його значення збільшилось із 0,09 до 0,13. Збільшилась частка тих, хто оцінює фінансово-економічну ситуацію на підприємстві як добру (із 15,1% до 17,7%). Водночас, частка тих опитаних, що дають негативні оцінки, суттєво не змінилась та становить 9,4% (була 10,1%). Частка тих, хто вважає фінансово-економічну ситуацію на підприємстві задовільною, несуттєво зменшилась, із 74,8% до 72,9%.

Очікування на перспективу протягом шести місяців суттєво не змінились, показник залишається високим. Значення індексу очікуваних змін фінансово-економічної ситуації становить 0,55 (було 0,54). У відсотковому розподілі дещо збільшилась частка «оптимістів» (із 56,9% до 58,0%), водночас, частка тих, хто очікує

погіршення, суттєво не змінюється та становить 4,6%% (була 5,7%%). Частка тих, хто не очікує жодних змін, як і минулого місяця, становить 37,4%.

Частка тих, хто не зміг дати прогноз на наступні пів року, дещо зросла, із 13,1% до 15,4%.

Рис. 4. Фінансово-економічна ситуація на підприємстві, індекси

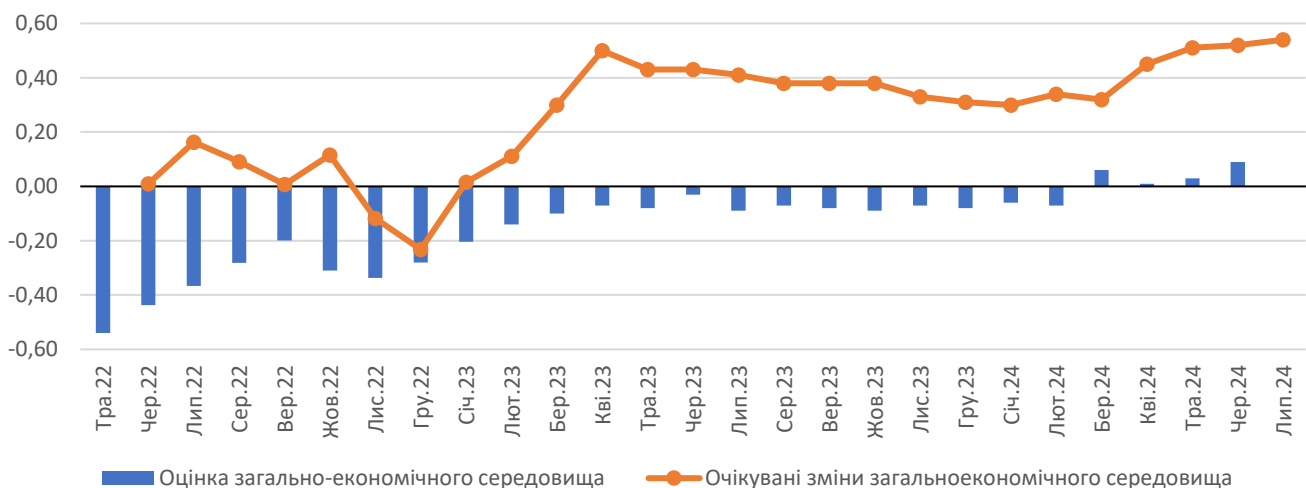
ЗАГАЛЬНОЕКОНОМІЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Оцінки загальноекономічного середовища поступово зростають. Значення відповідного ІНДЕКСУ в червні збільшилось із 0,03 до 0,09. У відсотковому розподілі частка тих, хто оцінює загальноекономічне середовище як погане, суттєво не змінилась та становить 14,3% (була 15,2%), водночас, збільшилась частка тих, хто дає позитивні оцінки (із 13,5% до 17,5%). Частка тих, хто вважає загальноекономічне середовище задовільним, дещо зменшилась, із 71,3% до 68,2%.

Прогнози підприємств щодо змін загальноекономічного середовища на майбутні шість місяців суттєво не змінилися: значення ІНДЕКСУ ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ЗАГАЛЬНОЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА становить 0,54 (було 0,52). У відсотковому розподілі частка «оптимістів» щодо змін загальноекономічного середовища істотно не змінилась та становить 57,9% (була 56,6%). Частка «песимістів» також залишилась майже без суттєвих змін та становить 7,2% (була 7,9%). Частка тих, хто вважає, що протягом майбутніх пів року загальноекономічне середовище істотно не зміниться, становить 34,9% (була 35,5%).

Частка тих, хто не зміг дати прогнозів щодо стану загальноекономічного середовища несуттєво збільшилась, із 15% до 16,5%.

Рис. 5. Загальноекономічне середовище, індекси

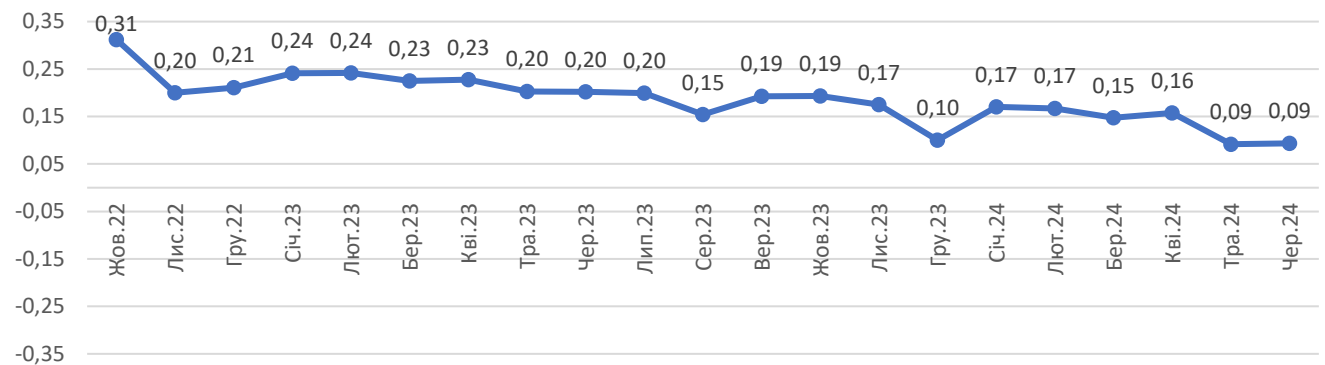

ПЛАНИ ЩОДО РОЗШИРЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НА НАСТУПНІ ДВА РОКИ

Очікування щодо ділової активності на наступні два роки залишились незмінними після зменшення показника майже вдвічі в травні. ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ, як і минулого місяця, становить 0,09. Частка тих, хто очікує розширення діяльності суттєво не змінилась, та становить 13,3% (була 14,2%), так само, як і частка тих, хто очікує на її скорочення, становить 3,9% (була 5,0%). Частка тих, хто планує залишитись на поточному рівні, несуттєво зросла, із 80,8% до 82,8%

Відсоток тих, хто не зміг дати прогноз на таку далеку перспективу, залишилась без суттєвих змін та становить 29,6% (був 30,9%)

Рис. 6. Очікування щодо ділової активності на 2 роки, індекс

Розмір. Серед підприємств усіх розмірів найбільш оптимістичні плани на майбутнє мають великі (0,16) підприємства. Показник мікро- (0,11) та середніх (0,09) підприємств є приблизно однаковим. Найнижчим показник очікувань є для малих підприємств, значення для яких становить 0,04.

Регіон. Зареєстровані суттєві регіональні відмінності. Найвищі показники очікувань мають підприємства Чернігівської (0,62) та Чернівецької (0,40) областей. Найнижче та єдине від'ємне значення показника має Волинська (-0,08) область.

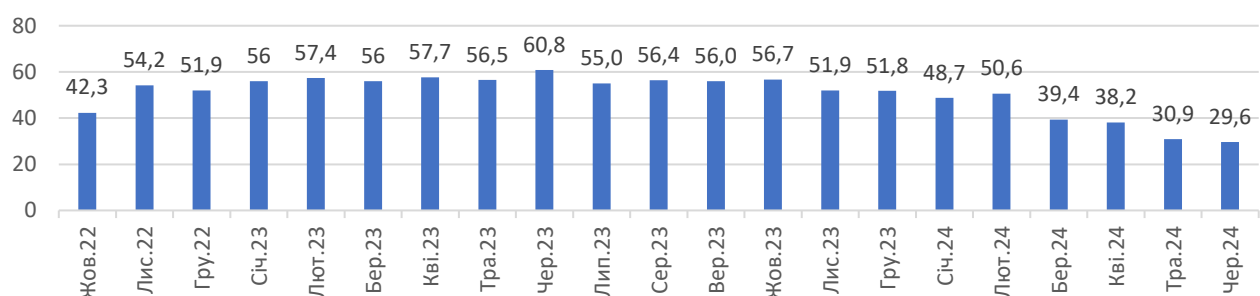
Галузь. Очікування залежать від галузі промисловості. Поліграфія (0,33) та деревообробна (0,27) промисловість мають найвищі значення. Показники виробництва будівельних матеріалів найнижче та єдине від'ємне значення (-0,08).

НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ

Дворічні очікування

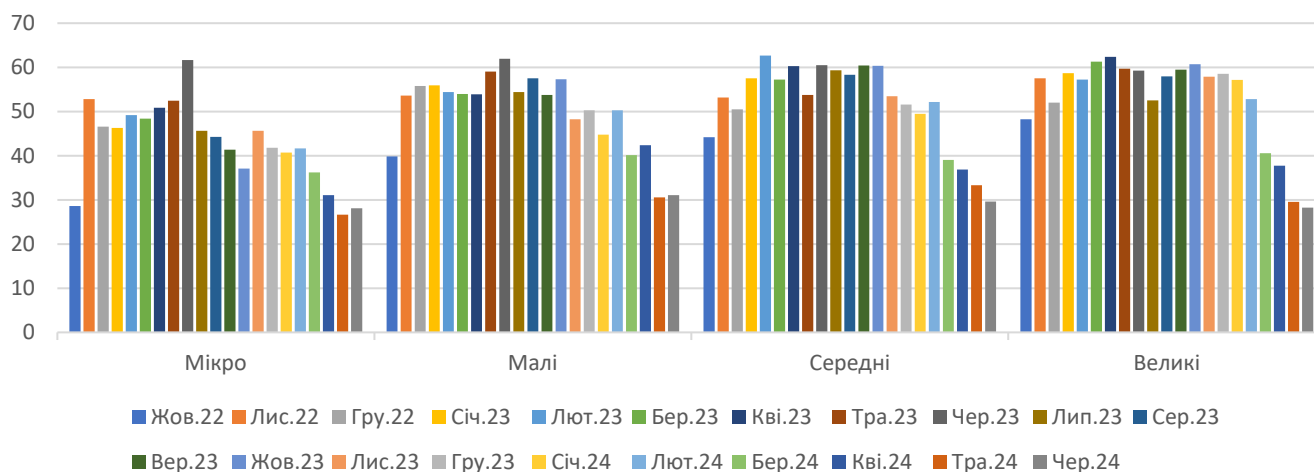
Рівень невизначеності щодо планів підприємств на наступні два роки в червні суттєво не змінився після значного зниження в травні та залишається найнижчим за весь період дослідження. Відповідь щодо перспектив на майбутні два роки не можуть дати 29,6% опитаних (було 30,9% у травні).

Рис. 7. Рівень невизначеності щодо діяльності підприємства у дворічній перспективі, % опитаних

Рівень невизначеності щодо планів на дворічну перспективу залежить від розміру підприємства. Показник мікропідприємств суттєво не змінився та становить 28% (був 27%). Показник середніх підприємств зменшується вже кілька місяців поспіль та становить у червні 30% (був 33%). Показник невизначеності на дворічну перспективу для великих підприємств незначним чином зменшився, із 30% до 28%. Невизначеність на довгострокову перспективу для малих підприємств залишилась незмінною, та, як і минулого місяця, значення становить 31%.

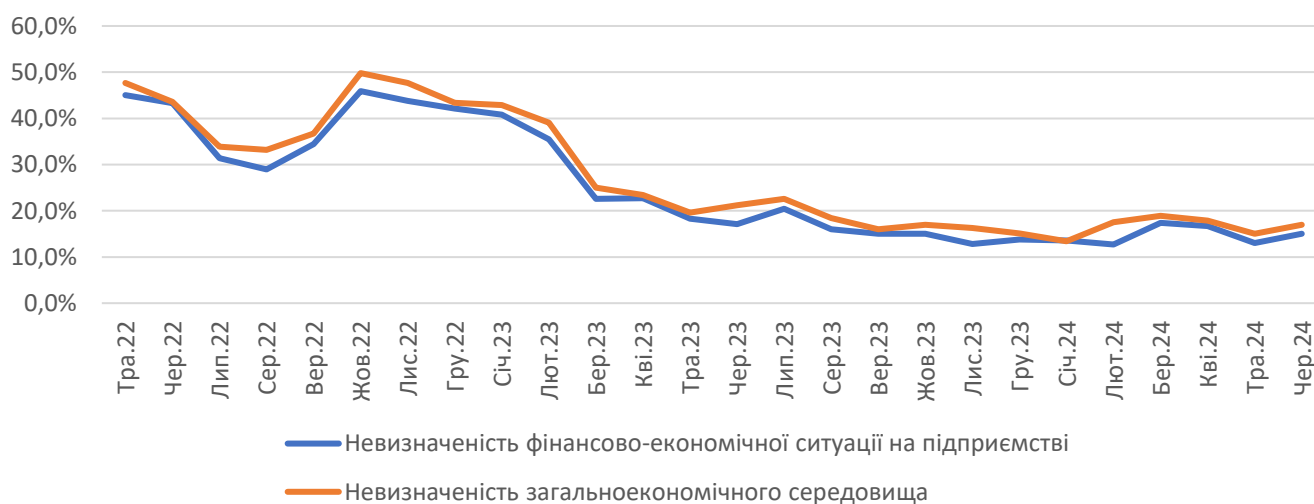
Рис. 8. Частка опитаних, що не змогли дати відповідь на питання про зміну на наступні два роки, за розміром підприємства

Піврічні очікування

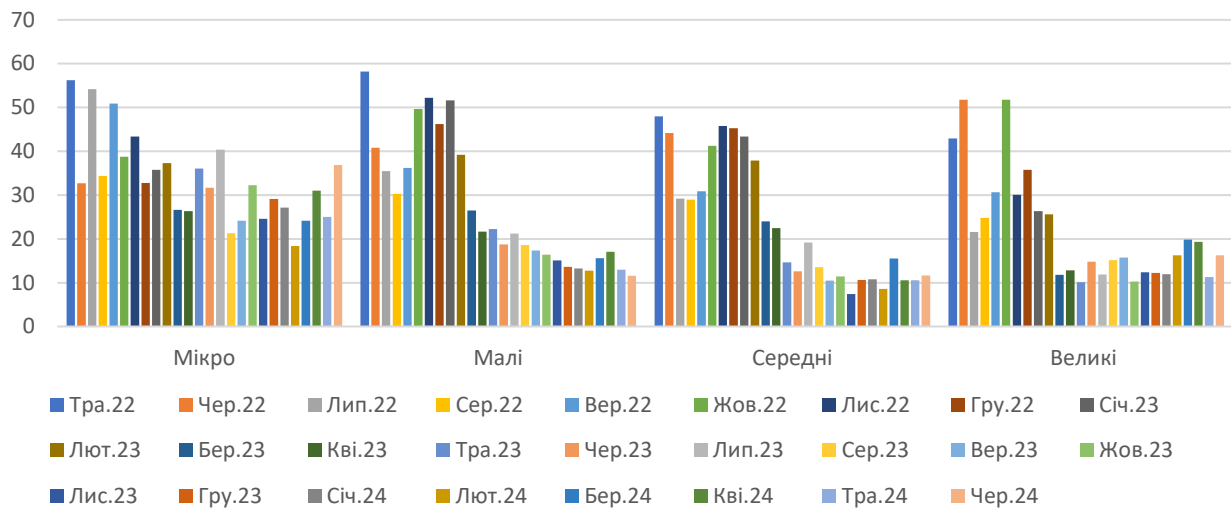
Рівень невизначеності в прогнозах піврічної перспективи несуттєво, проте збільшився. Невизначеність для фінансово-економічної ситуації збільшилась із 13% до 15%. А частка опитаних, що не змогли дати прогноз щодо змін загальноекономічного середовища, збільшилась із 15% до 17%.

Рис. 9. Рівень невизначеності фінансово-економічної ситуації та загальноекономічного середовища, %

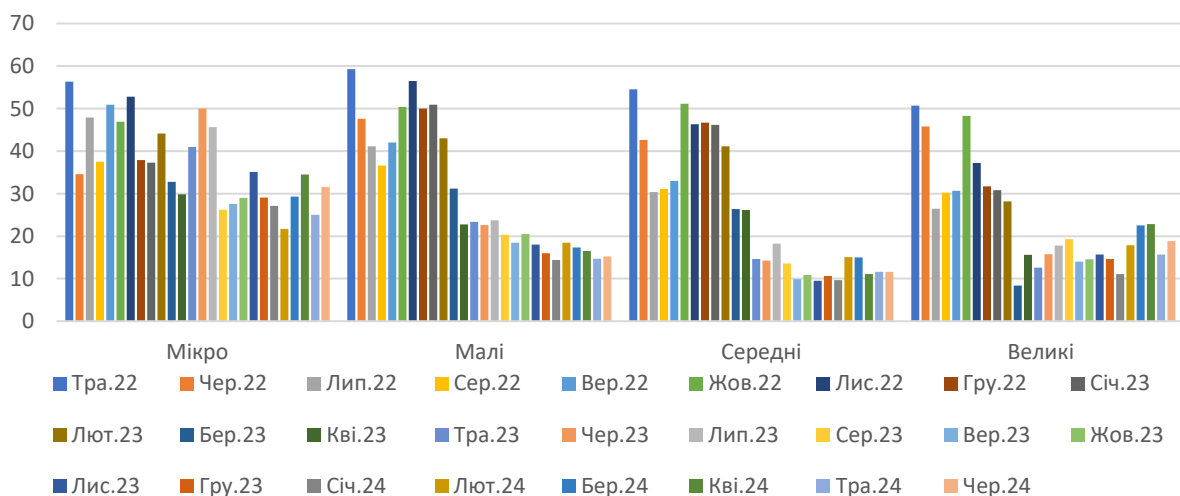
Рівень невизначеності щодо фінансово-економічної ситуації на підприємстві та її динаміка залежать від розміру підприємств. У відсотковому розподілі показник невизначеності для мікропідприємств є найвищим, його значення зросло з 25% до 37%. Рівень невизначеності суттєво не змінився для малих підприємств та становить 12% (був 13%), так само, як і показник для середніх підприємств, значення для яких становить 12% (було 11%). Показник невизначеності для великих підприємств збільшився з 11% до 16%.

Рис. 10. Частка опитаних, що не змогли дати відповідь на питання про зміну фінансово-економічного середовища в перспективі на пів року

Невизначеність щодо загальнооекономічного середовища, як і у випадку з фінансово-економічною ситуацією, залежить від розміру підприємства. Показник невизначеності мікропідприємств залишається найвищим, його значення зросло з 25% до 32%. Рівень невизначеності щодо змін загальнооекономічного середовища на пів року для великих підприємств також зріс із 16% до 19%. Показник невизначеності для малих та середніх підприємств не змінився порівняно з травнем та становить 15% та 12% відповідно

Рис. 11. Частка опитаних, що не змогли дати відповідь на питання про зміну загальнооекономічного середовища в перспективі на пів року

Тримісячні очікування

У червні 2024 року показник невизначеності в короткостроковій перспективі суттєво не змінився для більшості виробничих показників. Найвищим рівень невизначеності є для цін на сировину та матеріали і становить 10,4% (був 11%). Показник кредиторської заборгованості незначним чином збільшився, із 7,9% до 10,2%, як і показник дебіторської заборгованості, який дещо зріс, із 8,1% до 10,1%. Також незначним чином збільшилась невизначеність для податкової заборгованості, із 6,7% до 8,5%. Невизначеність для кількості працівників у вимушених відпустках зменшилась із 8,2% до 6,1%. Найнижчим показник невизначеності в тримісячній перспективі є для запасів готової продукції, значення якого зменшилось із 4,7% до 3%.

Рис. 12. Частка підприємств, які не змогли зробити прогноз про зміну показника в перспективі 3-х місяців, % опитаних

Created with Datawrapper

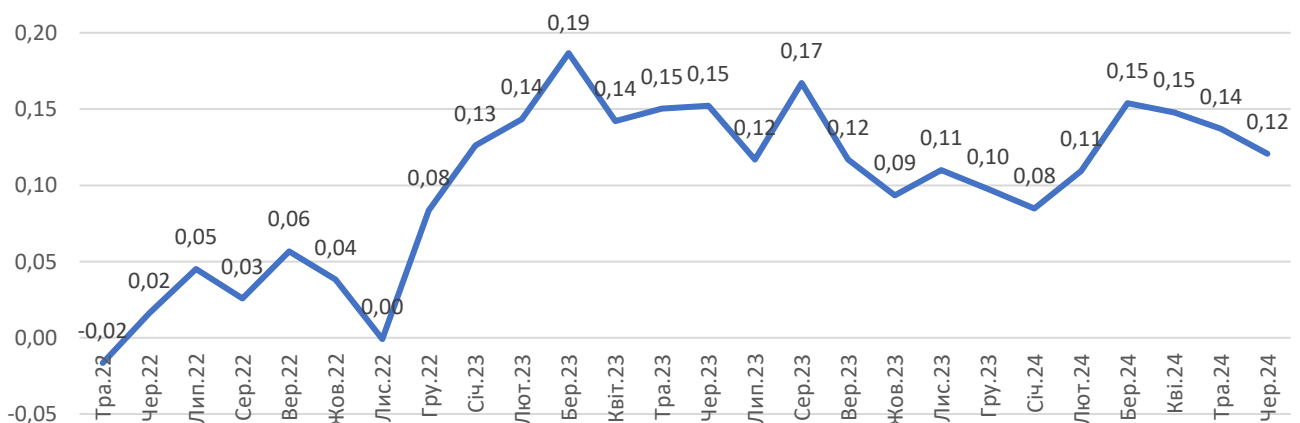
ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТА КОРОТКОСТРОКОВІ ОЧІКУВАННЯ

АГРЕГОВАНИЙ ПОКАЗНИК ПЕРСПЕКТИВ ПРОМИСЛОВОСТІ

Значення агрегованого показника перспектив промисловості (АППП) суттєво не змінилось порівняно з травнем, водночас, спостерігається поступова тенденція до погіршення значення. У червні показник становить 0,12 (був 0,14).

Це є можливим через деякі зміни в складових показника: (1) *виробничі очікування* на наступні 3 - 4 місяці, хоча і залишаються оптимістичними, проте суттєво зменшились, із 0,47 до 0,38. (2) *Оцінки портфеля нових замовлень* збільшились із -0,05 до -0,01, а (3) *оцінки запасів готової продукції* суттєво не змінились, показник становить 0,01 (був 0,02).

Рис. 13. Агрегований показник перспектив промисловості

ВИРОБНИЦТВО

Зміни щодо попереднього місяця

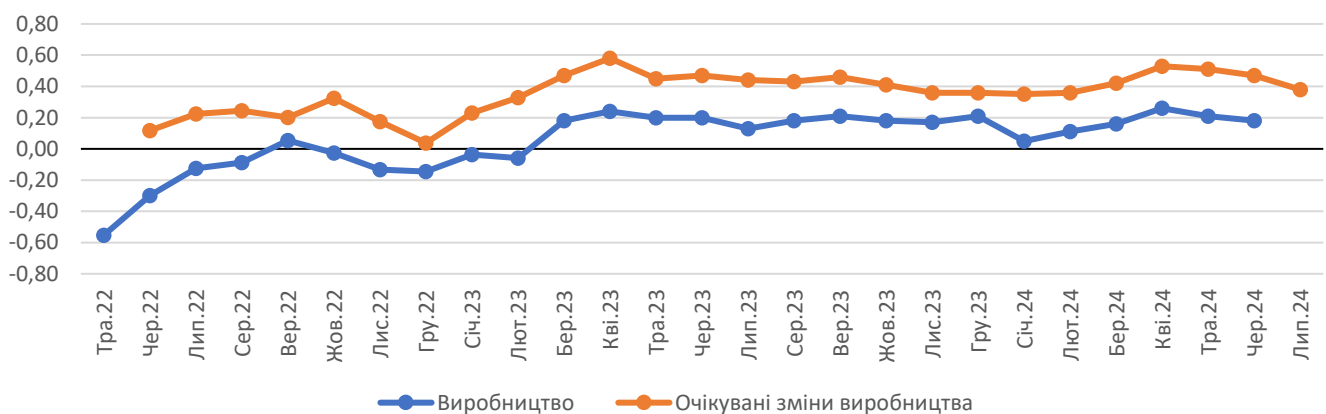
У червні продовжилась тенденція до скорочення обсягів виробництва. ІНДЕКС ЗМІН ВИРОБНИЦТВА зменшився із 0,21 до 0,18. Частка підприємств, які скорочували обсяги виробництва, суттєво не змінилась та становить 12,7% (була 13,7%). Водночас частка тих підприємств, які нарощували обсяги виробництва, зменшилась із 29,6% до 25,2. Частка тих підприємств, на яких змін не відбувалось, зросла з 56,7% до 62%.

Розмір. Серед підприємств різних розмірів найкращі результати мають великі (0,24) та середні (0,21) підприємства. Показник малих підприємств становить 0,09. Значення мікропідприємств є найнижчим та від'ємним (-0,26).

Регіон. Регіональні відмінності дуже суттєві (найбільше значення - 1,00, а найменше — -0,40). Найкращі результати мали підприємства Полтавської (1,00), Тернопільської (0,45) та Львівської (0,39) областей. Найнижчі значення індексу зафіксовано для підприємств Харківської (-0,40) та Чернівецької (-0,22) областей.

Галузь. Значення індексу різняться для секторів та галузей. Найкраща ситуація склалась у харчовій (0,23) промисловості. Найнижче та від'ємне значення показника мають металообробка (-0,14) та виробництво будівельних матеріалів (-0,26).

Рис. 14. Індекси змін виробництва

Очікування щодо змін виробництва

Очікування щодо зростання обсягів виробництва, хоча й залишаються високими та оптимістичними, поступово зменшуються. ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ВИРОБНИЦТВА знизився із 0,47 до 0,38. Частка підприємств, на яких планується зростання виробництва, зменшилась із 47,6% до 39,7%. Частка тих, хто не очікує змін, зросла з 48,4% до 55,4%. Частка підприємств, які планують скорочувати виробництво, суттєво не змінилась та становить 5% (була 4%).

Розмір. Очікування щодо виробництва залежать від розміру підприємств. Найбільш оптимістичним є показник великих (0,42) підприємств. Показник середніх (0,38) та малих (0,36) є дещо нижчим та приблизно однаковим. Найнижчим є значення для мікропідприємств (0,04).

Регіон. Плани підприємств суттєво залежать від регіону розташування. Найбільш оптимістичні плани щодо зростання обсягів виробництва мають Полтавська, Івано-Франківська, Львівська та Тернопільська (по 1,00 для кожної) області. Найнижче та від'ємне значення показника мають Волинська (-0,03), Чернівецька (-0,06) та Чернігівська (-0,14) області.

Галузь. Виробничі очікування на три місяці залежать від галузі. Найвищими є показники очікувань для харчової (0,49) та легкої (0,37) промисловості. Найнижче та від'ємне значення показника має металообробка (-0,14).

ПРОДАЖІ

Зміни щодо попереднього місяця

У червні продовжилась тенденція до сповільнення темпів зростання продажів. Індекс змін продажів зменшився з 0,21 до 0,17. У відсотковому розподілі частка тих, хто скорочував обсяги виробництва, суттєво не змінилась та становить 13,7% (була 14,7%). Частка підприємств, на яких не відбувалось змін, зросла з 54,5% до 60,8%. Водночас, частка підприємств, які нарощували обсяги продажів, зменшилась із 30,8% до 25,5%.

Розмір. Індекс змін продажів великих (0,23) та середніх (0,21) підприємств є найвищим. Значення для малих (0,07) є втричі нижчим, проте все ще додатним. Найнижче та єдине від'ємне значення показника мають мікропідприємства (-0,26).

Регіон. Найвище значення ІНДЕКСУ змін продажів зафіксовано для Полтавської (1,00) області, а також для Тернопільської (0,45) та Львівської (0,39) областей. Найнижче значення показника мають Сумська (-0,19), Чернівецька (-0,22) та Харківська (-0,40) області.

Галузь. Найвищий ІНДЕКС змін продажів мають харчова (0,23) промисловість та машинобудування (0,15). Найнижче та від'ємне значення показника має металообробка (-0,14) та виробництво будівельних матеріалів (-0,26).

Очікувані зміни продажів

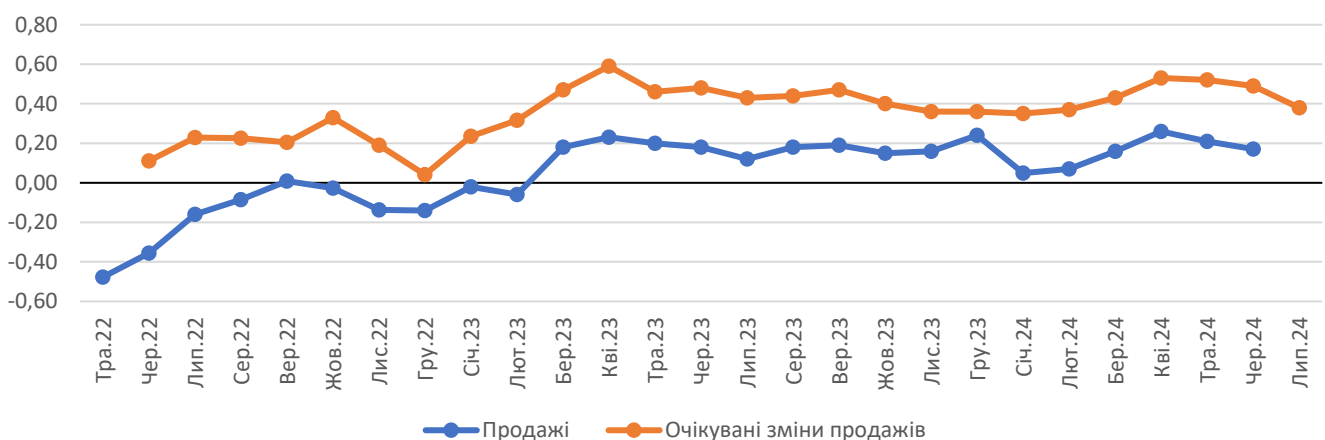
Очікування щодо обсягів продажів поступово погіршуються. Індекс очікуваних змін обсягів продажів зменшився з 0,49 до 0,38. Частка тих, хто планує скорочувати продажі, істотно не змінилась та становить 5% (була 4,3%), частка тих, хто планує їх нарощувати, зменшилась із 49,4% до 39,9%. Відсоток опитаних, які вважають, що нічого не зміниться, збільшився з 46,2% до 55,2%.

Розмір. Показник очікувань для великих (0,42) та середніх (0,39) підприємств є найвищим. Показник малих підприємств становить 0,39. Показник мікропідприємств (0,04) є значно нижчим.

Регіон. У розрізі регіонів найкращі очікування зафіксовано в Полтавській, Львівській, Тернопільській та Івано-Франківській (по 1,00 для кожної) областях. Показник очікувань для Чернівецької (-0,06) та Чернігівської (-0,15) областей є найнижчим із від'ємним значенням.

Галузь. Найвищі показники очікувань стосовно продажів мають харчова (0,49) та легка (0,36) промисловість. Показник щодо зростання продажів для металообробки (-0,15) є найнижчим.

Рис. 15. Індекси змін продажів

ЕКСПОРТ

Зміни щодо попереднього місяця

Темпи зростання експорту залишаються без суттєвих змін уже три місяці поспіль. Значення ІНДЕКСУ ЗМІН ЕКСПОРТУ становить 0,11 (було 0,13). У відсотковому розподілі зменшилась і частка опитаних, у яких обсяги експорту скоротились (із 17,0% до 14,7%), і частка підприємств, які нарощували експорт (із 24,5% до 21,9%). При цьому, частка тих підприємств, на яких обсяги експорту залишились без змін, збільшилась із 58,5% до 63,4%.

Розмір. Значення ІНДЕКСУ ЗМІН ЕКСПОРТУ є вищим та приблизно однаковим для великих (0,19) та середніх (0,14) підприємств. Однаковим, найнижчим та від'ємним значення показника є для малих та мікропідприємств, воно становить -0,16.

Регіон. У регіональному розрізі найвищими є показники Полтавської (0,79), Тернопільської (0,44) та Черкаської (0,35) областей. Найнижчим є значення для Сумської (-0,80) області.

Галузь. У галузевому розподілі ІНДЕКС ЗМІН ЕКСПОРТУ має харчова (0,19), хімічна (0,17) та легка (0,15) промисловість. Найнижче та від'ємне значення показника мають поліграфія (-0,33) та виробництво будівельних матеріалів (-0,50).

Очікувані зміни експорту

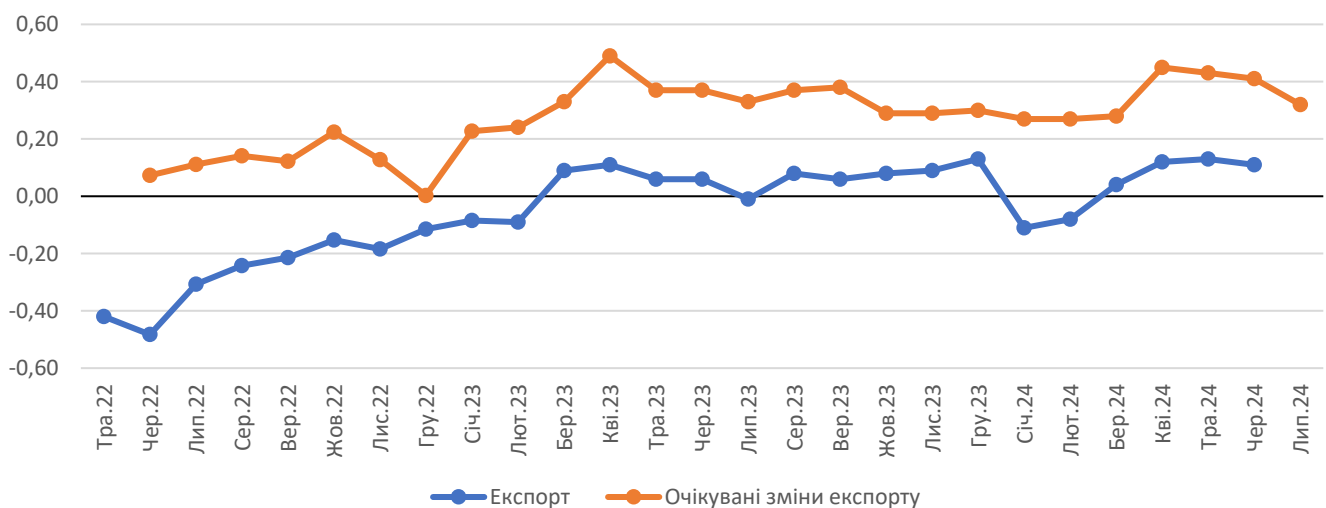
На наступні три місяці підприємці очікують погіршення значень показника. Значення ІНДЕКСУ ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ЕКСПОРТУ зменшилось із 0,41 до 0,32. Частка тих, хто планує нарощувати експорт, зменшилась із 41,5% до 35,1%. Частка тих, хто планує його скорочувати, суттєво не змінюється вже кілька місяців поспіль та становить 6,4% (була 5,3%). Частка тих, хто не очікує жодних змін, збільшилась із 53,2% до 58,4%.

Розмір. Найвищий та приблизно однаковий показник очікувань щодо експорту мають великі (0,37) та середні (0,34) підприємства. Показник малих підприємств становить 0,13. Найнижчі очікування щодо експорту мають мікропідприємства, показник яких становить 0,06.

Регіон: Найвище значення ІНДЕКСУ ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ЕКСПОРТУ зафіксовано для підприємств Львівської, Івано-Франківської та Тернопільської (по 1,00 для кожної) областей. Найгіршими є очікування представників бізнесу м. Києва (-0,31), Сумської (-0,20) та Дніпропетровської (-0,17) областей.

Галузь. Найвище значення ІНДЕКСУ ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ЕКСПОРТУ мають харчова (0,41) та легка (0,33) промисловість. Найнижче значення показника має виробництво будівельних матеріалів (-0,43).

Рис. 16. Індекси змін експорту

ЗАПАСИ СИРОВИНИ

Зміни щодо попереднього місяця

Темпи скорочення запасів сировини сповільнились. Значення Індексу змін запасів сировини в червні порівняно з травнем не змінилось та становить 0,12. Частка респондентів, що повідомили про накопичення запасів сировини за минулий місяць, суттєво не змінилась та становить 20,5% (була 21,3%). Водночас, частка опитаних, що вказали на їх скорочення, дещо зменшилась, із 13,3% до 9,8%. Частка підприємців, у яких у порівнянні з минулим місяцем нічого не змінилось, збільшилась із 65,3% до 69,7%.

Розмір. Індекс змін запасів сировини є найвищим для великих (0,17) підприємств. Показник середніх (0,12) та малих (0,07) є дещо нижчим. Показник мікропідприємств є найнижчим (0,06).

Регіон. Найчастіше про накопичення запасів сировини повідомляють у Полтавській (0,96), Тернопільській (0,45) та Львівській (0,39) областях. Показники м. Києва (-0,57), Чернігівської (-0,20) та Житомирської (-0,18) областей є найнижчими.

Галузь. У галузевому розподілі найвище додатне значення мають хімічна (0,15) та харчова (0,14) промисловість. Показники поліграфії (-0,14) та виробництва будівельних матеріалів (-0,11) є найнижчими.

Очікувані зміни запасів сировини

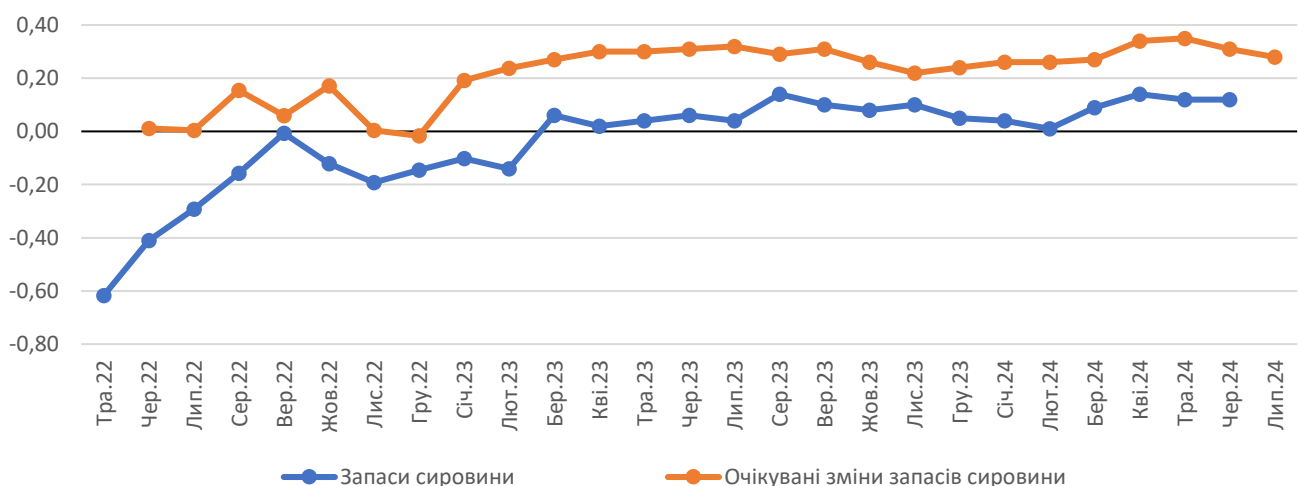
На наступні три місяці підприємці очікують на подальше незначне зниження показника: ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ змін запасів сировини несуттєво, проте поступово зменшується та становить 0,28 (був 0,31). Частка респондентів, які очікують накопичення запасів сировини, дещо зменшилась, із 34,7% до 32,7%, водночас, частка тих, хто вважає, що запаси сировини будуть скорочуватись, суттєво не змінилась та становить 8,1% (була 7,1%). Частка тих, хто не очікує змін, суттєво не змінилась та становить 59,1% (була 58,2%).

Розмір. Індекс очікуваних змін запасів сировини є вищим та однаковим для середніх і великих підприємств та становить 0,32. Показник малих підприємств становить 0,18. Значення показника для мікропідприємств є найнижчим та становить 0,02.

Регіон. Найвищим ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ змін запасів сировини є для Івано-Франківської, Львівської та Тернопільської (по 1,00 для кожної) областей. Найнижчим значення індексу є для м. Києва (-0,50), а також для Чернігівської (-0,30) області.

Галузь. У галузевому розрізі найвищий показник очікувань щодо змін запасів сировини має харчова (0,39) промисловість. Найнижче та від'ємне значення показника мають металообробка (-0,10) та деревообробна (-0,11) промисловість.

Рис. 17. Індеси змін запасів сировини

ЗАПАСИ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Зміни щодо попереднього місяця

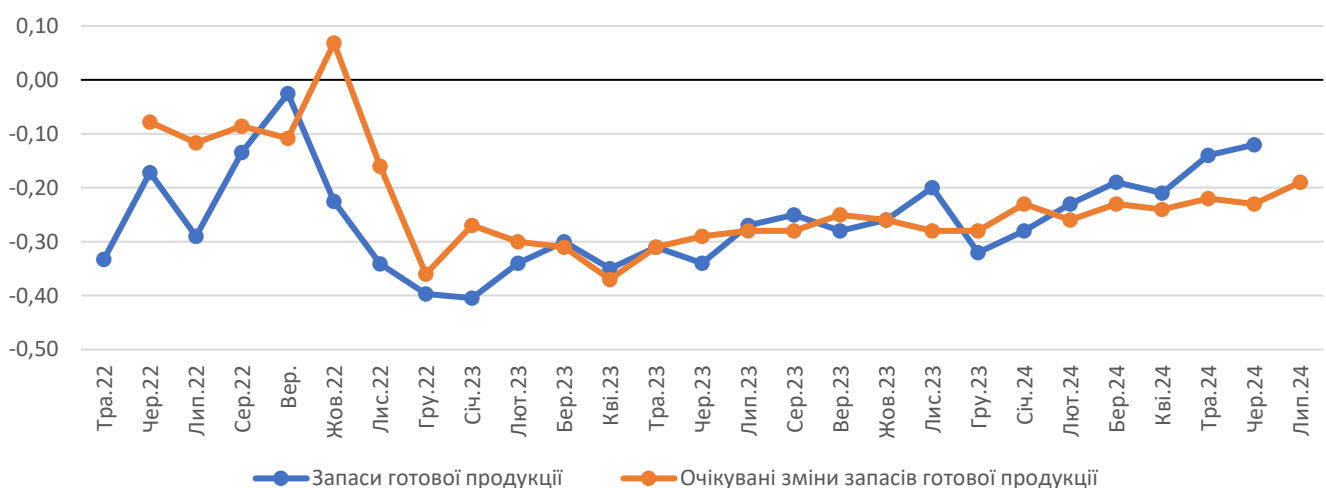
Темпи скорочення запасів готової продукції сповільнюються. Значення відповідного індексу зростає два місяці поспіль та після істотного стрибка в травні в червні знову незначним чином, але зросло з -0,14 до -0,12. Частка респондентів, що повідомили про скорочення запасів готової продукції, зменшилась із 25,9% до 20,1%, водночас зменшилась також і частка тих респондентів, у яких запаси зросли, із 11,2% до 7,5%. Частка респондентів, які зовсім не відчули змін, збільшилась із 62,9% до 72,4%.

Розмір. Значення індексу залежно від розміру підприємства є найнижчим для малих (-0,20) підприємств. Показник середніх (-0,12) та великих (-0,08) підприємств є вищим та приблизно однаковим. Найвищим значення показника є для мікропідприємств (-0,02).

Регіон. Значення індексу залежить від регіону. Найчастіше про накопичення запасів готової продукції говорять на підприємствах Сумської та Черкаської (по 0,20 для кожної) областей. Найнижчим є індекс Львівської (-0,70), Тернопільської (-0,70) областей та м. Києва (-0,50).

Галузь. У галузевому розподілі найнижчими є значення для поліграфії (-0,40), виробництва будівельних матеріалів (-0,26) та харчової промисловості (-0,25). Найвище значення має металообробка (0,10).

Рис. 18. Індекси змін запасів готової продукції

Очікувані запаси готової продукції

У майбутньому керівники підприємств очікують на подальше незначне збільшення показника. Індекс очікуваних змін запасів готової продукції несуттєво, проте збільшився з -0,23 до -0,19. У відсотковому розподілі частка опитаних, які вважають, що запаси готової продукції в наступні три місяці скорочуватимуться, суттєво не змінилась та становить 29,3% (була 30,2%), водночас, частка тих, хто очікує на їх накопичення, дещо зросла, із 6,5% до 8,3%. Відсоток тих, хто вважає, що нічого не зміниться, суттєво не змінився та становить 62,4% (був 63,3%).

Розмір. Значення показника залежить від розміру підприємства. Значення індексу є найнижчим для малих (-0,28) підприємств. Показник середніх (-0,23) та мікропідприємств (-0,20) є дещо вищим та приблизно однаковим. Показник великих (-0,08) підприємств є найвищим.

Регіон. У регіональному розподілі найвищим є значення для Черкаської (0,23), Закарпатської та Вінницької (по 0,20 для кожної) областей. Найнижчим є показник Івано-Франківської та Львівської (по -1,00 для кожної) областей.

Галузь. Значення індексу для машинобудування є найвищим та єдиним додатним (0,09). Найнижчим є значення для поліграфії (-0,60) та харчової (-0,31) промисловості.

НОВІ ЗАМОВЛЕННЯ

Зміни щодо попереднього місяця

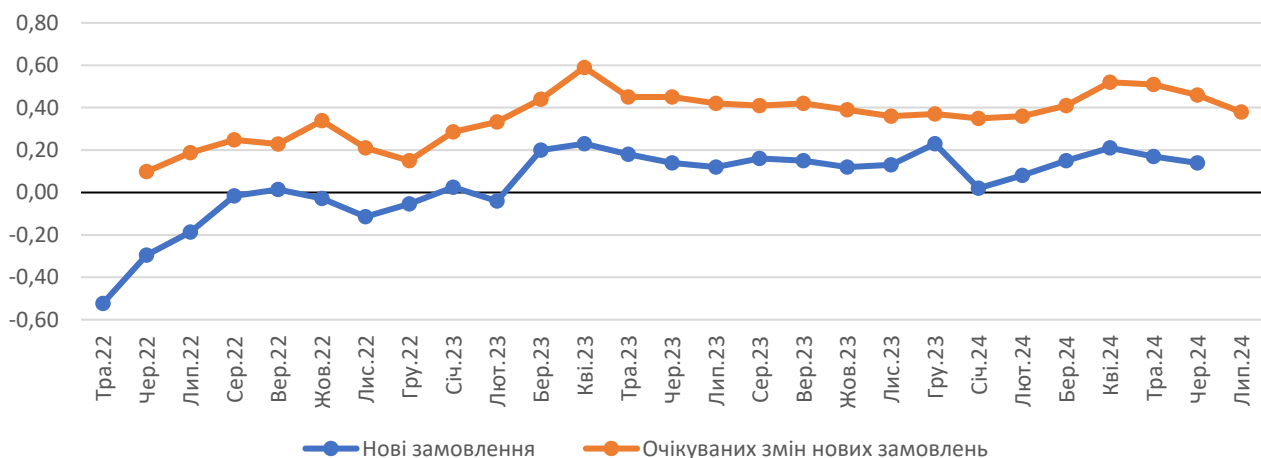
Темпи зростання нових замовлень уповільнюються. Індекс змін нових замовлень два місяці поспіль поступово зменшується та в червні становить 0,14 (був 0,17 у травні). У відсотковому розподілі частка тих, у кого зросла кількість нових замовлень, зменшилась із 27,2% до 21,7%. Водночас, частка тих, хто повідомив про скорочення їхньої кількості, зменшилась менш істотно, із 14,3% до 12,7%. Частка тих, хто не відчув змін, зросла із 58,5% до 65,6%.

Розмір. Про зростання замовлень більше повідомляють у великих (0,20) та середніх (0,18) підприємствах. Показник малих підприємств становить 0,04. Найнижче та від'ємне значення мають мікропідприємства (-0,26).

Регіон. Серед регіонів нові замовлення найбільше зростали в Полтавській (0,96) та Тернопільській (0,45) областях, у той час як у Харківській (-0,40) та Чернівецькій (-0,22) областях обсяг нових замовлень найбільше скорочувався.

Галузь. Найкраще попереднього місяця ситуація з новими замовленнями складалась для машинобудування та харчової (по 0,20 для кожної галузі) промисловості. Найнижче та від'ємне значення показника мають виробництво будівельних матеріалів (-0,26), металообробка та деревообробна промисловість (по -0,05 для кожної галузі).

Рис. 19. Індекси змін нових замовлень

Очікувані зміни нових замовлень

У наступні три місяці підприємці очікують на подальше зниження показника. Значення індексу очікуваних змін нових замовлень зменшилось із 0,46 до 0,38. У відсотковому розподілі частка респондентів, що очікують на зростання нових замовлень, зменшилась із 48,8% до 39,85, водночас, частка респондентів, які очікують на скорочення обсягу нових замовлень, суттєво не змінилась та становить 5,1% (була 4,5%). Частка тих, хто не очікує жодних змін у наступні три місяці, зросла із 46,7% до 55,2%.

Розмір. Показник очікувань є приблизно однаковим для великих (0,41), середніх (0,39) та малих (0,36) підприємств. Показник мікропідприємств має найнижче та від'ємне значення, яке становить -0,02.

Регіон. Значення індексу мають суттєві регіональні відмінності. У Тернопільській та Івано-Франківській (по 1,00 для кожної) областях бізнес більшою мірою ніж в інших регіонах очікує на збільшення нових замовлень.

Разом із тим, показники Дніпропетровської (-0,10), Чернігівської (-0,07) та Чернівецької (-0,06) областей мають від'ємне значення.

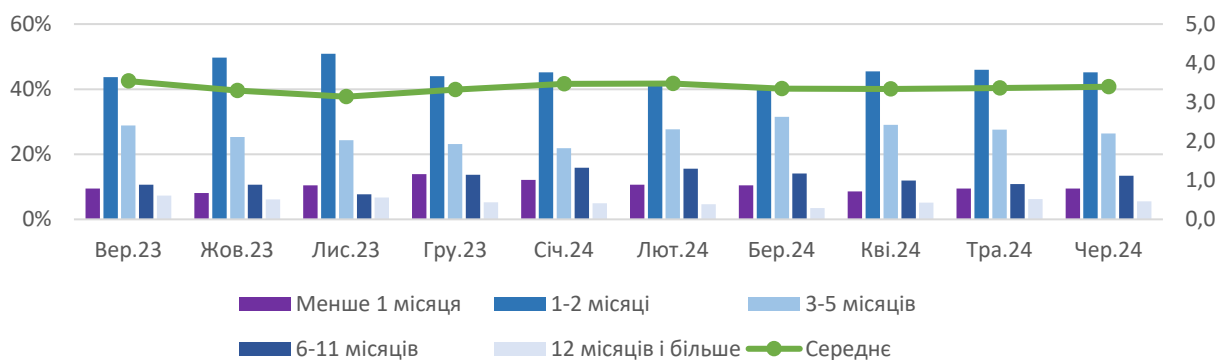
Галузь. Найкращі очікування щодо нових замовлень мають харчова (0,47) та легка (0,39) промисловість. Показник металообробки є найнижчим та дорівнює нулю.

Забезпеченість замовленнями наперед

У червні 2024 року середній термін забезпеченості новими замовленнями для опитаних підприємств практично не змінився порівняно з травнем: він склав 3,4 місяця – це стільки ж, як було в травні, та дещо більше рівня квітня (3,3 місяця).

Частка підприємств, які мають замовлення не більше ніж на 2 місяці, склала 55%, що відповідає рівню квітня та травня (54% та 55%) та є більшою ніж у березні та лютому, коли вона знаходилася на рівні 51% - 52%.

Рис. 20. Час, на який підприємства забезпечені замовленнями

Розмір. Забезпеченість замовленнями зростає зі збільшенням розміру підприємств. Так, мікропідприємства, у середньому, забезпечені новими замовленнями лише на 1,7 місяця (середнє значення), тоді як малий бізнес – на 2,5 місяця, середній – на 3,8 місяця та великий – на 4,7 місяця.

80% мікро- та 67% малих підприємств мають замовлення лише на період до двох місяців. Водночас, 30% великих підприємств та 22% середніх забезпечені замовленнями на шість місяців і більше.

Галузь. У червні 2024 року порівняно найдовші середні терміни нових замовлень було зафіксовано в машинобудуванні (3,8 місяця), а також у деревообробній та хімічній галузях промисловості (3,2 та 3,1 місяця відповідно) ¹.

Найкоротший середній термін нових замовлень спостерігається в галузі виробництва будівельних матеріалів (1,2 місяця). 87% підприємств цієї галузі повідомили про те, що мають замовлення терміном лише до двох місяців.

Регіон. Між підприємствами в різних областях спостерігаються відмінності в забезпеченні замовленнями ². Середній термін забезпечення замовленнями найбільший для підприємств Київської області, де в середньому він склав 9,4 місяця. Також термін замовлень порівняно високий для підприємств Одеської, Полтавської, Рівненської, Волинської та Хмельницької областей (4 місяці і більше).

З іншого боку, найменший середній період замовлень – до двох місяців – зафіксований у Чернівецькій, Харківській, Чернігівській та Житомирській областях.

¹ Подані середні значення. У цьому аналізі не розглядаються підприємства галузей сільського господарства, будівництва, торгівлі та послуг, а також підприємства, що ввійшли до категорії «Інші виробництва». Також не розглядаються підприємства галузі поліграфії через недостатню для проведення аналізу вибірку у цій галузі.

² До порівняння не включено регіони, у яких не були опитані підприємства. Детальніше див. розділ «Вибірка».

ЦІНИ НА СИРОВИНУ ТА МАТЕРІАЛИ

Зміни щодо попереднього місяця

Темпи зростання цін на сировину та матеріали сповільнюються. Значення ІНДЕКСУ ЗМІН ЦІН НА СИРОВИНУ ТА МАТЕРІАЛИ в червні порівняно з травнем суттєво не змінилось та становить 0,18. Частка керівників підприємств, що вказали на збільшення цін у червні, істотно не змінилась та становить 21,6% (була 19,4%). Водночас, частка тих, хто вважає, що ціни не змінювались порівняно з попереднім місяцем, зменшилась із 79,1% до 76,3%. Частка тих, хто говорить про зменшення цін на сировину та матеріали, істотно не змінилась та становить 2,1% (була 1,5%).

Розмір. У залежності від розміру підприємства найчастіше про збільшення цін на сировину та матеріали говорять керівники мікропідприємств (0,33). Показник малих (0,23) та великих (0,19) підприємств є приблизно однаковим. Найнижчим значення показника є для середніх (0,13) підприємств.

Регіон. Зафіксовано суттєві регіональні відмінності. Значення індексу є вищим для Полтавської (0,96), Сумської (0,70) областей та м. Києва (0,62). Показник Дніпропетровської, Закарпатської, Запорізької, Одеської, Тернопільської та Черкаської областей дорівнює нулю.

Галузь. У галузевому розрізі значення ІНДЕКСУ ЗМІН ЦІН НА СИРОВИНУ ТА МАТЕРІАЛИ є найвищим для поліграфії (0,38) та машинобудування (0,30). Найнижче значення індексу мають виробництво будівельних матеріалів (0,05) та хімічна (0,08) промисловість.

Очікувані зміни цін на сировину та матеріали

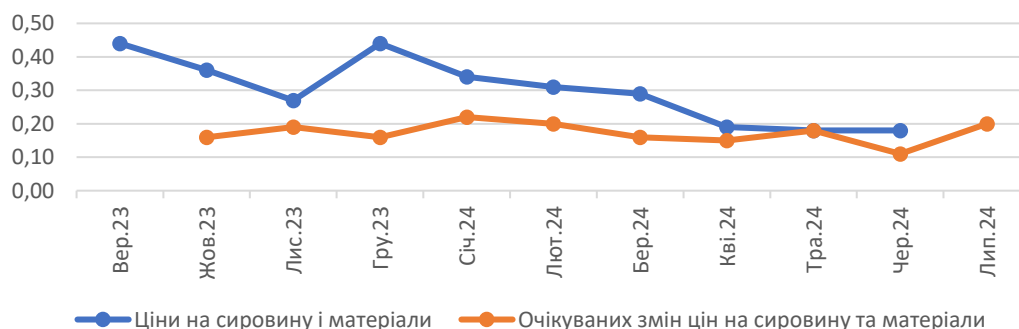
У наступні три місяці бізнес очікує на різке зростання показника. ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ЦІН НА СИРОВИНУ ТА МАТЕРІАЛИ збільшився вдвічі, із 0,11 до 0,20. У відсотковому розподілі частка респондентів, які вважають, що змін не відбудеться, суттєво зменшилась, із 85,1% до 76,4%. Частка тих, хто очікує на підвищення цін, збільшилась із 13,2% до 21,8%. Частка тих, хто вважає, що ціни на сировину та матеріали в наступні три місяці зменшуватимуться, не змінилась та, як і минулого місяця, становить 1,7%.

Розмір. У залежності від розміру показник великих (0,27) підприємств є найвищим. Значення для мікропідприємств (0,23), малих (0,19) та середніх (0,16) підприємств є дещо нижчим.

Регіон. Найбільше про можливе збільшення цін на сировину та матеріали говорять у Полтавській (0,96), Сумській (0,77) і Житомирській (0,73) областях. Показники Чернівецької (-0,03) та Чернігівської (-0,05) областей є найнижчими та мають від'ємне значення.

Галузь. У галузевому розрізі найвище значення індексу має поліграфія (0,43). Найнижчий показник має виробництво будівельних матеріалів (0,07).

Рис. 21. Індекси змін цін на сировину та матеріали

ЦІНИ НА ГОТОВУ ПРОДУКЦІЮ (ВІДПУСКНІ ЦІНИ)

Зміни щодо попереднього місяця

Темпи зростання цін на готову продукцію суттєво не змінились. Значення ІНДЕКСУ змін цін на готову продукцію становить 0,18 (було 0,16). Частка керівників підприємств, що вказали на підвищення цін у червні, незначним чином збільшилась, із 17,9% до 20,2%. Частка тих, хто вважає що ціни не змінювались порівняно з попереднім місяцем, збільшилась із 80,0% до 77,7%. Частка респондентів, які говорять про зниження цін, як і минулого місяця, становить 2,1%.

Розмір. У залежності від розміру підприємства, найчастіше про збільшення цін на готову продукцію вказують на малих (0,23), великих (0,19) та мікропідприємствах (0,20). Показник середніх (0,13) підприємств є найнижчим.

Регіон. Зафіксовано суттєві регіональні відмінності. Значення індексу є вищим для Полтавської (1,00) та Сумської (0,80) областей. Показник Дніпропетровської, Закарпатської, Запорізької, Тернопільської та Черкаської областей є найнижчим та дорівнює нулю.

Галузь. У галузевому розрізі значення індексу змін цін на готову продукцію є найвищим для машинобудування (0,25), легкої (0,18) та харчової (0,17) промисловості. Найнижче значення мають металообробка та виробництво будівельних матеріалів (по 0,05 для кожної галузі).

Очікувані зміни цін на готову продукцію

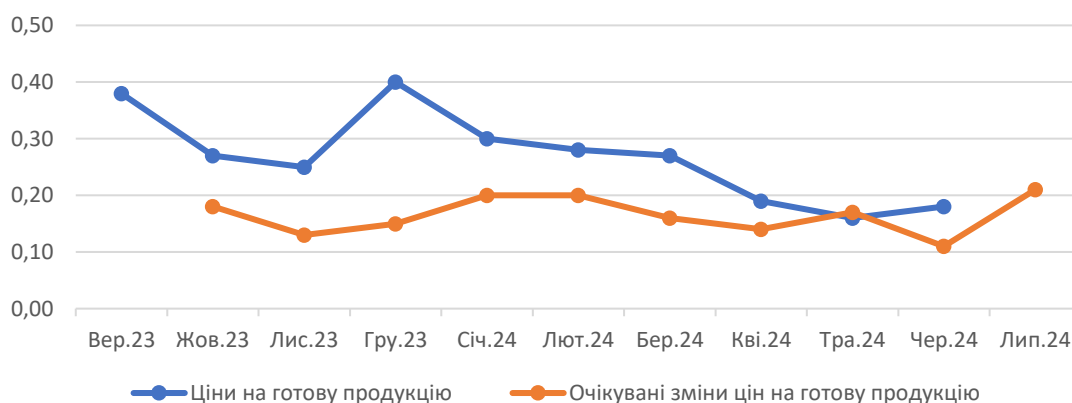
На наступні три місяці керівники підприємств очікують різке зростання показника. ІНДЕКС очікуваних змін цін на готову продукцію збільшився вдвічі, із 0,11 до 0,21. Частка респондентів, що не планують змін, збільшилась із 84,4% до 76,7%. Частка опитаних, що планують підвищення цін у наступні три місяці, збільшилась із 13,3% до 21,8%. Частка тих, хто вважає що ціни на сировину та матеріали в наступні три місяці зменшуватимуться, істотно не змінилась та становить 1,5% (була 2,3%).

Розмір. У залежності від розміру підприємства, найбільше на збільшення цін на готову продукцію очікують на великих (0,26) підприємствах. Показник середніх (0,18), малих (0,19) та мікропідприємств (0,21) є приблизно однаковим.

Регіон. Найбільше про можливе підвищення відпускних цін говорять у Полтавській (1,00), Житомирській (0,86) та Сумській (0,79) областях. Показники Волинської (-0,04), Чернівецької (-0,03) та Черкаської (-0,05) областей мають найнижче та єдине від'ємне значення.

Галузь. У галузевому розрізі найвище значення індексу мають поліграфія (0,38), машинобудування (0,36) та металообробка (0,32). Найнижчий показник очікувань має деревообробна (0,11) промисловість.

Рис. 22. Індекси змін цін на готову продукцію

ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ

Зміни щодо попереднього місяця

Показник дебіторської заборгованості залишився без істотних змін. Значення ІНДЕКСУ змін ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ в червні становить -0,17 (було -0,18). Частка тих, хто повідомив про скорочення заборгованості, майже не змінилась та становить 27,5% (була 27,4%), так само, як і частка тих, у кого накопичилась заборгованість, вона становить 10,4% (була 9,1%). Частка тих, для кого нічого не змінилось, становить 62,1% (була 63,4%).

Розмір. Ситуація з дебіторською заборгованістю є кращою для малих (-0,25) підприємств. Показник середніх (-0,15), великих (-0,13) та мікропідприємств (-0,11) є приблизно однаковим.

Регіон. Зафіксовані суттєві регіональні різниці в значеннях цього показника. У розрізі регіонів найвище додатне значення показника зафіксовано в м. Києві (0,40), Київській (0,25) та Вінницькій (0,16) областях. Водночас, у Сумській (-0,80), Дніпропетровській (-0,65) та Житомирській (-0,62) областях показник дебіторської заборгованості скоротився найбільше.

Галузь. При галузевому розподілі найвищий показник дебіторської заборгованості має поліграфія (0,14). Найнижчий показник у виробництві будівельних матеріалів (-0,50), хімічної і харчової (по -0,20 для кожної галузі) промисловості.

Очікувані зміни дебіторської заборгованості

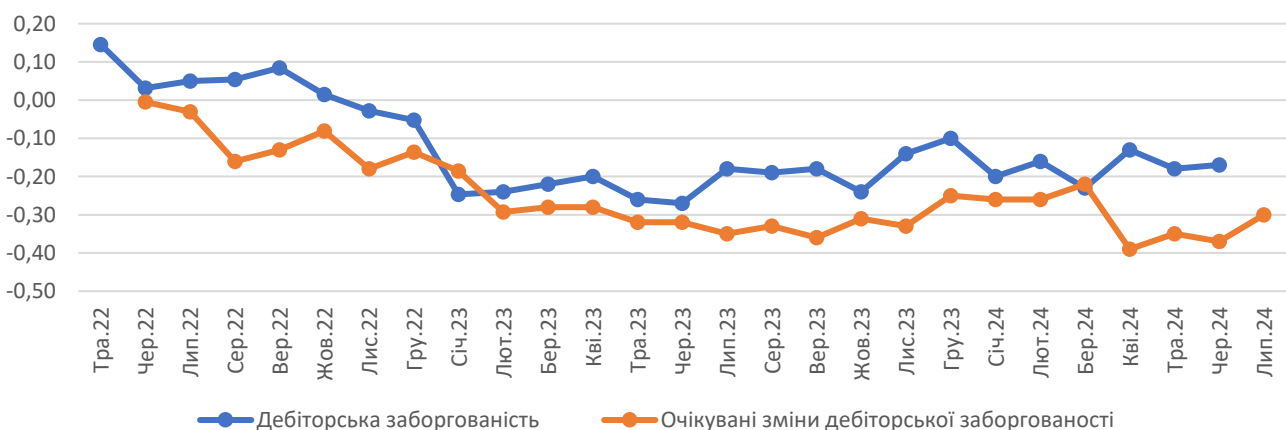
У перспективі трьох місяців підприємці очікують на погіршення показника. ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ змін ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ збільшився з -0,37 до -0,30. Частка опитаних, що очікують накопичення заборгованості, істотно не змінилась та становить 3,5% (була 3,9%), водночас, частка тих, хто очікує на її скорочення, суттєво зменшилась, із 41,4% до 34%. Частка тих, хто вважає, що нічого не зміниться, збільшилась із 54,7% до 62,5%.

Розмір. При розподілі за розміром краще значення показника мають малі (-0,37) та середні (-0,35) підприємства. Показник очікувань для мікропідприємств становить -0,23. Гірші очікування щодо змін дебіторської заборгованості мають великі підприємства, показник яких становить -0,17.

Регіон. У регіональному розподілі найбільше та вище за нуль значення мають Вінницька (0,31) область, м. Київ (0,16) та Кіровоградська область (0,10). Найнижчим є показник Сумської (-0,77) та Львівської (-0,71) областей.

Галузь. Найвищим є показник очікувань щодо накопичення дебіторської заборгованості для машинобудування, показник яких становить -0,13. Найнижчий показник має хімічна (-0,67) промисловість.

Рис. 23. Індекси змін дебіторської заборгованості

КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ

Зміни щодо попереднього місяця

У червні 2024 року показник кредиторської заборгованості істотно не змінився. ІНДЕКС ЗМІН КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНІСТІ становить -0,23 (був -0,22). У відсотковому розподілі суттєвих змін не відбулось. Частка опитаних, що повідомили про накопичення заборгованості, становить 5,1% (була 5,7%). Частка тих, для кого кредиторська заборгованість зменшилась, становить 28,2% (була 28,4%). Частка тих, для кого нічого не змінилось за минулий місяць, також майже не змінилась та становить 66,7% (була 65,9%).

Розмір. Показник кредиторської заборгованості для малих (-0,35) підприємств є найнижчим. Показник середніх (-0,18) та великих (-0,19) підприємств є значно вищим. Найгіршим показник із накопичення кредиторської заборгованості є для мікропідприємств, він становить -0,14.

Регіон. Зафіксовано суттєві регіональні відмінності. Ситуація з накопиченням кредиторської заборгованості є гіршою у Вінницькій (0,12), Чернігівській (0,07) та Київській (0,05) областях. Показник Волинської та Полтавської області дорівнює нулю. Найкраща ситуація в Сумській (-1,00) області.

Галузь. У галузевому розподілі найвищим є показник заборгованості деревообробної промисловості (-0,08). Найнижчий показник мають металообробка та хімічна промисловість (по -0,30 для кожної галузі) та виробництво будівельних матеріалів (-0,61).

Очікувані зміни кредиторської заборгованості

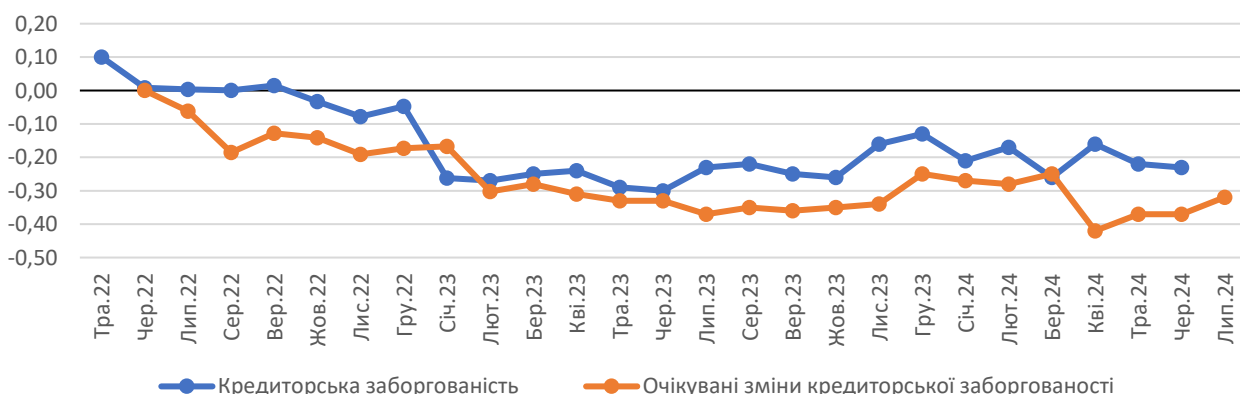
На наступні три місяці підприємці очікують на незначне погіршення показника. ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНІСТІ становить -0,32 (два місяці поспіль було -0,37). Частка тих, хто очікує на скорочення обсягів кредиторської заборгованості, зменшилась із 40,3% до 34,1%. Частка тих, хто очікує на її накопичення, суттєво не змінилась та становить 2,9% (була 1,4%). Частка тих респондентів, які вважають, що нічого не зміниться, збільшилась із 58,9% до 63%.

Розмір. Показник очікувань малих (-0,37) та середніх (-0,36) підприємств є найкращим. Показник великих (-0,20) підприємств є вищим. Показник очікувань щодо змін кредиторської заборгованості для мікропідприємств є найвищим та становить -0,10.

Регіон. Показник очікувань щодо змін кредиторської заборгованості є додатним для вінницької (0,31) та Кіровоградської (0,10) областей. Найнижчим є показник очікувань для Сумської (-0,83) та Житомирської (-0,77) областей.

Галузь. Серед галузей найвищим є показник машинобудування (-0,17). Найнижче значення мають виробництво будівельних матеріалів (-0,47).

Рис. 24. Індекс змін кредиторської заборгованості

ПОДАТКОВА ЗАБОРГОВАНІСТЬ

Зміни щодо попереднього місяця

Показник податкової заборгованості істотно не змінився. ІНДЕКС ЗМІН ПОДАТКОВОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ в червні несуттєво збільшився із -0,29 до -0,26. Частка підприємств, що повідомили про скорочення податкової заборгованості за минулий місяць, становить 29,2% (була 30,6%). Частка респондентів, які вказали на збільшення податкової заборгованості, суттєво не змінилась та становить 1,7% (була 0,03%). Частка тих, хто вважає, що жодних змін не відбулось, як і минулого місяця, становить 69,1%.

Розмір. Показники податкової заборгованості є кращими для малих (-0,38) підприємств. Показник мікропідприємств становить -0,30. Вищим та приблизно однаковим є значення показника для середніх (-0,21) та великих (-0,20) підприємств.

Регіон. Спостерігаються суттєві відмінності в значенні цього показника за регіонами. Показник Кіровоградської області становить 0,08. Найнижчим є показник Сумської (-0,83) та Дніпропетровської (-0,59) областей.

Галузь. Найвищим показник податкової заборгованості є для деревообробної промисловості, значення якої дорівнює нулю. Значення для хімічної (-0,60) промисловості та виробництва будівельних матеріалів (-0,56) є найнижчим.

Очікувані зміни податкової заборгованості

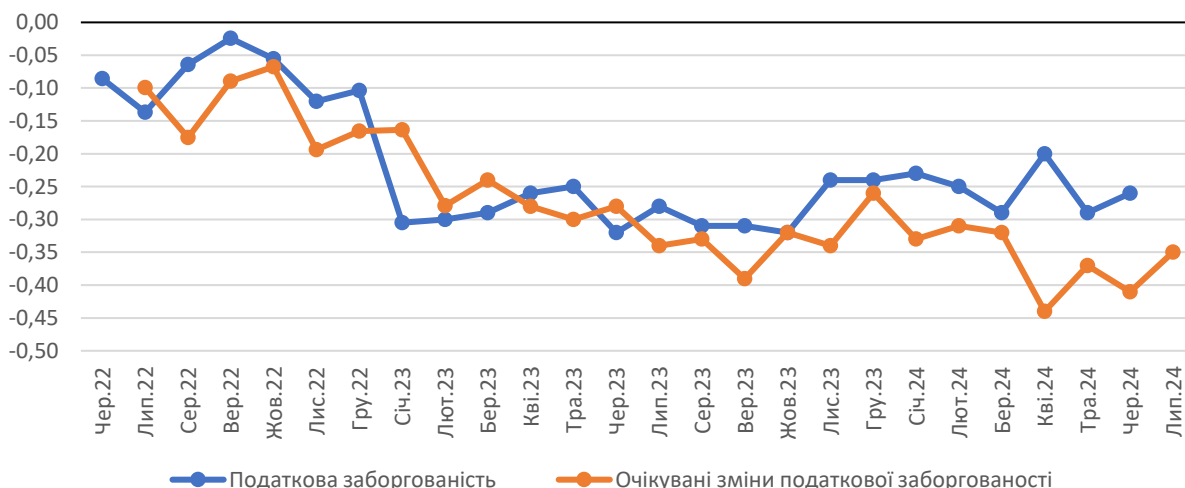
На наступні три місяці підприємці очікують на погіршення значень показника. ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ПОДАТКОВОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ збільшився із -0,41 до -0,35. Частка тих, хто прогнозує скорочення податкової заборгованості, зменшилась із 41,0% до 37,7%, водночас частка тих, хто очікує на її збільшення несуттєво зросла, із нуля до 1,3%. Частка тих, хто не очікує змін, становить 61% (була 59%).

Розмір. Показники очікувань податкової заборгованості є кращими для малих (-0,47) підприємств. Показник середніх підприємств становить -0,35. Дещо вищий та гірший показник очікувань мають мікро- (-0,28) та великі (-0,24) підприємства.

Регіон. У регіональному розподілі найвищий показник очікувань щодо накопичень податкової заборгованості має Вінницька (0,11) область. Показник Сумської (-0,78) області є найнижчим.

Галузь. Найвищим показник очікувань податкової заборгованості є для легкої (-0,21) промисловості. Найнижчим є показник для поліграфії та хімічної (по -0,67 для кожної галузі) промисловості.

Рис. 25. Індекс змін податкової заборгованості

КІЛЬКІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ

Зміни щодо попереднього місяця

У червні сповільнилася тенденція до скорочення кількості працівників, задіяних в усіх операціях підприємства. Індекс змін кількості працівників суттєво не змінився та становить -0,10 (був -0,09). У відсотковому розподілі значних змін не відбулось. Частка респондентів, що повідомляють про скорочення кількості співробітників, становить 10,6% (була 11,0%). Частка тих, хто вказав на їх збільшення, суттєво не змінилась та становить 1,1% (була 2,1%). Частка тих, для кого нічого не змінилось, незначним чином збільшилась, із 86,9% до 88,2%.

Розмір. Найменше про скорочення кількості працівників говорять на малих (-0,07) та середніх (-0,08) підприємствах. Показник великих та мікропідприємств є вдвічі нижчим та однаковим і становить -0,14.

Регіон. У регіональному розподілі вищим за нуль є значення для Сумської області, показник якої становить 0,15. Найнижче значення мають Полтавська (-1,00) та Волинська (-0,233) області.

Галузь. Показник металообробки, хімічної та деревообробної промисловості дорівнює нулю. Найнижчим є показник для виробництва будівельних матеріалів (-0,26).

Очікувані зміни кількості працівників

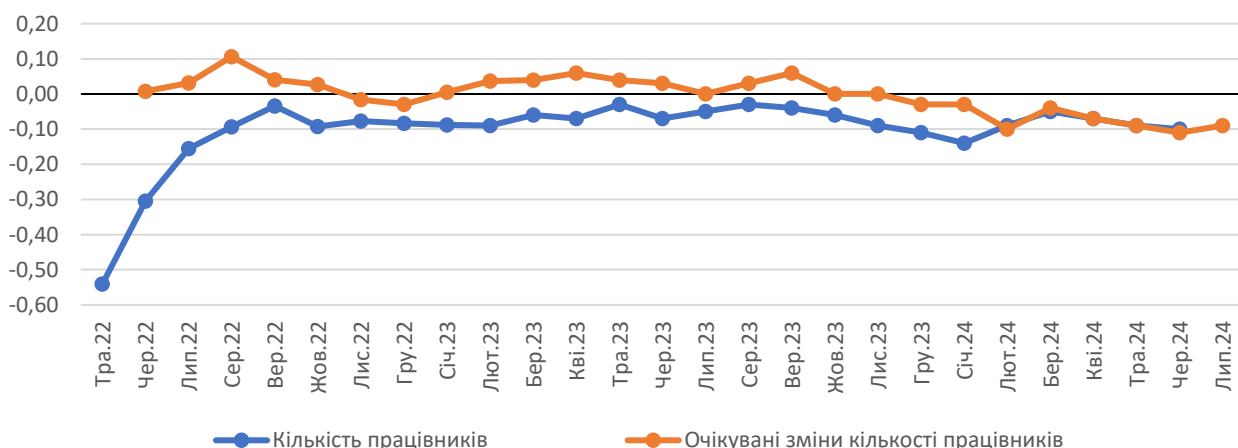
У майбутні три місяці опитані керівники підприємств очікують на подальше сповільнення темпів скорочення кількості працівників: Індекс очікуваних змін кількості працівників збільшився з -0,11 до -0,09. У відсотковому розподілі частка опитаних, які планують збільшувати кількість працівників, суттєво не змінилась та становить 2,4% (була 3,0%), водночас, частка тих, хто очікує на скорочення кількості працівників, дещо зменшилась, із 12,5% до 9,1%. Частка тих, хто не планує змін, дещо зросла, із 84,5% до 88,5%.

Розмір. Найменше про подальше скорочення кількості працівників говорять на мікропідприємствах (0,04). Показник малих (-0,05) та середніх (-0,07) підприємств є нижчим та приблизно однаковим. Найнижче значення показника мають великі (-0,13) підприємства.

Регіон. Значення індексу очікуваних змін кількості працівників суттєво залежить від регіону розташування підприємства. У регіональному розподілі найвище додатне значення показника мають Сумська (0,19) та Хмельницька (0,17) області. Найнижчі значення показника мають Полтавська (-1,00) та Дніпропетровська (-0,20) області.

Галузь. У галузевому розрізі найвищим індекс очікувань є для деревообробної (0,05) та хімічної (0,04) промисловості. Значення легкої промисловості дорівнює нулю. Показник для виробництва будівельних матеріалів (-0,25) є найнижчим.

Рис. 26. Індекс змін кількості працівників

ПРАЦІВНИКИ У ВИМУШЕНИХ ВІДПУСКАХ

Зміни щодо попереднього місяця

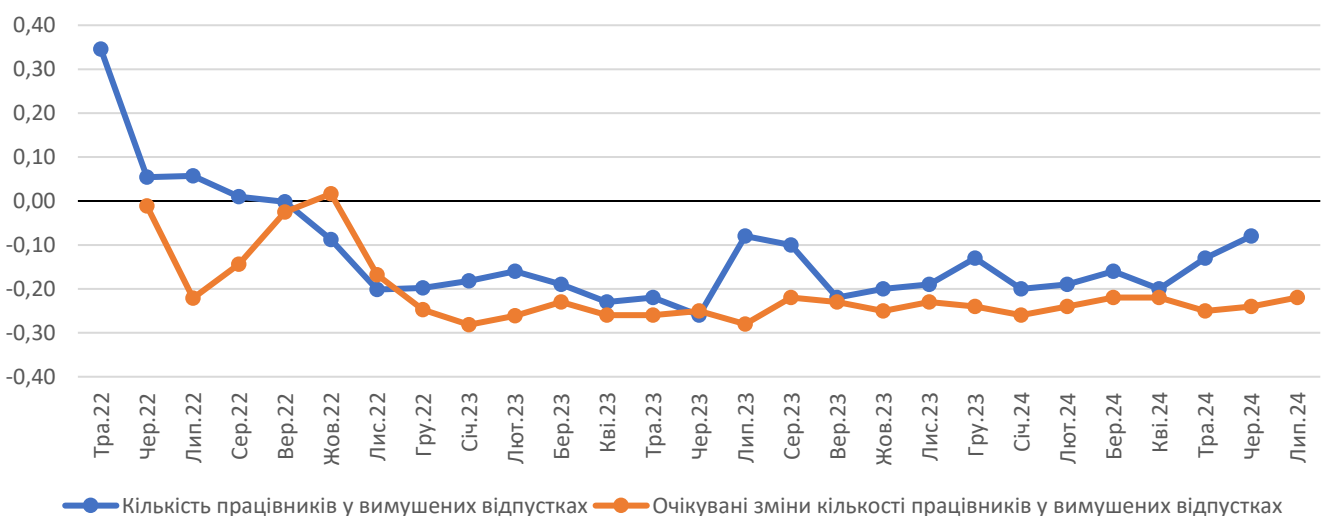
Темпи скорочення кількості працівників у вимушених відпустках уповільнюються. ІНДЕКС ЗМІН КІЛЬКОСТІ ПРАЦІВНИКІВ У ВИМУШЕНИХ ВІДПУСКАХ зріс із -0,13 до -0,08. Частка тих, хто повідомив про збільшення таких працівників, суттєво не змінилась та становить 8,7% (була 7,2%). Водночас, зменшилась частка тих, хто вказав на їх скорочення, із 20,1% до 16,7%. Частка тих, для кого за минулий місяць нічого не змінилося, дещо зросла, із 72,7% до 74,6%.

Розмір. Показник малих (-0,13) підприємств є найнижчим. Показник середніх (-0,060 та великих (-0,07) підприємств є приблизно однаковим. Найвищий показник мають мікропідприємства, значення яких дорівнює нулю.

Регіон. Найбільшою мірою з-поміж різних регіонів зростання показника спостерігається для підприємств Кіровоградської (0,09), Одеської (0,05) та Вінницької (0,04) областей, а найчастіше про зменшення кількості співробітників, що перебувають у вимушених відпустках, повідомляють в Івано-Франківській (-0,47) та Рівненській (-0,44) областях.

Галузь. У галузевому розподілі вищі показники щодо кількості працівників у вимушених відпустках мають металообробка (0,06) та машинобудування (0,03). Найнижчі значення має виробництво будівельних матеріалів (-0,24).

Рис. 27. Індеси змін кількості працівників у вимушених відпустках

Очікувані зміни кількості працівників у вимушених відпустках

Підприємства, які мають працівників у вимушених відпустках, у наступні три місяці не очікують суттєвих змін показника. ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН КІЛЬКОСТІ ПРАЦІВНИКІВ У ВИМУШЕНИХ ВІДПУСКАХ становить -0,22 (був -0,24). Частка тих підприємств, на яких очікується зростання кількості працівників у вимушених відпустках, суттєво не змінилась та становить 1,4% (була 0,7%). Частка тих, хто вважає, що кількість таких працівників на їхньому підприємстві скоротиться, також залишилась майже без змін та становить 23,5% (була 24,8%). Частка тих, хто вважає, що жодних змін не відбудеться, становить 75,1% (була 74,5%).

Розмір. Показник малих (-0,29) та середніх (-0,28) підприємств є нижчим та приблизно однаковим. Показник великих підприємств становить -0,11. Найвищий показник мають мікропідприємства, значення яких становить -0,03.

Регіон. Показники очікувань Вінницької (0,13), Хмельницької (0,04) та Кіровоградської (0,03) областей мають найвище та додатне значення. Показники Тернопільської та Івано-Франківської (по -1,00 для кожної) області є найнижчими.

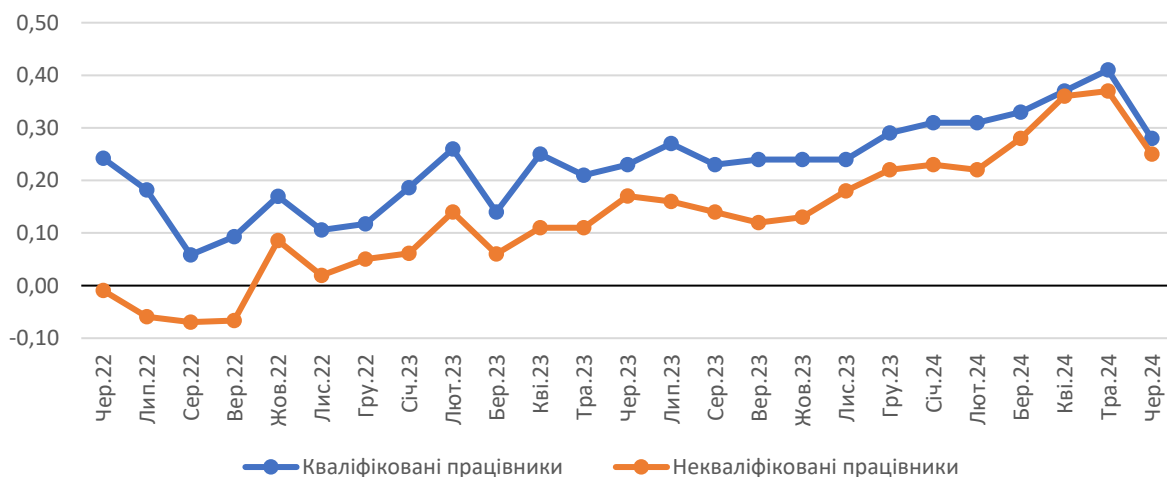
Галузь. Найвищим є показник очікувань щодо кількості працівників у вимушених відпустках для металообробки та машинобудування, значення яких дорівнює нулю. Найнижчим є показник для виробництва будівельних матеріалів (-0,45).

КВАЛІФІКОВАНІ ТА НЕКВАЛІФІКОВАНІ ПРАЦІВНИКИ

У червні 2024 року труднощі в пошуку працівників відповідної кваліфікації значно зменшились. Значення ІНДЕКСУ ТРУДНОЩІВ У ПОШУКУ КВАЛІФІКОВАНИХ ПРАЦІВНИКІВ зменшилось із 0,41 до 0,28. Значення ІНДЕКСУ ТРУДНОЩІВ У ПОШУКУ НЕКВАЛІФІКОВАНИХ ПРАЦІВНИКІВ зменшилось із 0,37 до 0,25.

У відсотковому розподілі зменшилась і частка тих керівників підприємств, які вказали на те, що кваліфікованих працівників важче знайти (із 41,1% до 34,6%), і частка тих, кому важче шукати некваліфікованих працівників (із 38,9% до 28,7%). Відсоток тих, кому легше знайти кваліфікованих працівників, збільшився із 1,7% до 5,4%. Частка тих, кому легше шукати некваліфікованих працівників, суттєво не змінюється вже кілька місяців поспіль та становить 4,8% (була 4,7%). При цьому, частка тих, хто не відчуває жодних змін у пошуку кваліфікованих робітників, збільшилась із 57,2% до 60%, а для некваліфікованих працівників цей відсоток збільшився із 56,4% до 66,4%.

Рис. 28. Індеси змін труднощів у пошуку кваліфікованих та некваліфікованих працівників

Кваліфіковані працівники

Розмір. Залежно від розміру підприємства показник є вищим для мікропідприємств (0,40). Показник малих підприємств становить 0,33. Показник великих (0,29) та середніх (0,29) підприємств є приблизно однаковим.

Регіон. Зафіксовано суттєві регіональні відмінності на ринку праці. У регіональному розподілі найважче шукати кваліфікованих працівників у Полтавській та Чернігівській (по 1,00 для кожної) областях. Найлегше кваліфікованих працівників знайти в Одеській (-0,35), Київській (-0,25) та Рівненській (-0,24) областях.

Галузь. У галузевому розподілі менше складнощів із пошуком кваліфікованих працівників мають харчова (0,34) та хімічна (0,15) промисловість. Важче шукати кваліфікованих працівників для поліграфії (0,60).

Некваліфіковані працівники

Розмір. Важче шукати некваліфікованих працівників для великих підприємств, показник яких становить 0,28. Показник середніх та мікропідприємств є однаковим та становить 0,23. Показник малих підприємств становить 0,22.

Регіон. У регіональному розподілі найважче шукати некваліфікованих працівників у Полтавській та Чернігівській (по 1,00) для кожної) областях. Найнижчі та від'ємні значення показника мають Сумська (-0,71) та Чернівецька (-0,15) області.

Галузь. Найгірші показники щодо пошуку некваліфікованих працівників спостерігаються для поліграфії (0,50) та машинобудування (0,35). Найнижчі значення мають виробництво будівельних матеріалів (0,21) та хімічна (0,04) промисловість).

СПЕЦІАЛЬНА ЧАСТИНА ОПИТУВАННЯ

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ПІДПРИЄМСТВА

Проблеми ведення бізнесу під час війни

У червні 2024 року найгострішою перешкодою для бізнесу, викликаною повномасштабним російським вторгненням, стали **перебої з електро-, водо- та тепlopостачанням**. Цьому передували масові обстріли росією енергетичної системи України навесні 2024 року, через що ця система втратила значну частину потужності. Частка опитаних підприємств, які вказали на цю перешкоду, склала 65% і відчутно зросла порівняно з травнем, коли з браком електро-, водо- та тепlopостачання зіштовхнувся 41% підприємств, це стало найбільшим значенням для цієї перешкоди у 2024 році.

Значення **небезпеки для роботи**, спричиненої повномасштабним російським вторгненням, практично не змінилося в червні порівняно з травнем. У червні продовжувалися російські обстріли всієї території України, бойові дії вздовж лінії фронту, у той час як у Донецькій області тривало просування російських військ. Протягом квітня - червня 2024 року частка опитаного бізнесу, який говорить про те, що працювати небезпечно, залишалася на рівні 54% - 55%. У червні ця перешкода зайняла друге місце в рейтингу перешкод для бізнесу, пов'язаних із повномасштабним російським вторгненням.

На третьому місці цього рейтингу опинилася проблема **зростання цін на сировину та матеріали**. Про неї в червні повідомили 46% опитаних підприємств – стільки ж, як було в травні. Варто зазначити, що найближчим часом значення цієї перешкоди може зрости через збільшення тарифу на електроенергію та додаткові витрати на альтернативні джерела електроенергії, які, вірогідно, збільшили витрати бізнесу на енергетику.

Брак робочої сили внаслідок призову або виїзду співробітників став четвертою за значенням перешкодою для опитаного бізнесу. З цією проблемою зіштовхнулися 42% підприємств, що менше, ніж було у травні, коли на неї вказали 49% респондентів. Протягом останніх півроку частка бізнесу, який повідомляє про брак персоналу, коливається від 41% до 50%, що свідчить про те, що ця проблема залишається вагомою для значної частки бізнесу.

На п'яте місце рейтингу перешкод для бізнесу вийшло **зменшення попиту на продукцію або послуги підприємств**. Частка підприємств, які вказали на цю перешкоду, залишилася такою ж, як у травні, 28%. Протягом останніх двох місяців ця частка є дещо меншою ніж взимку і весною 2024 року, коли більше третини підприємств говорили про зменшення попиту.

Частота повідомлень про практично всі інші перешкоди зменшилася порівняно з попереднім місяцем, що можна пояснити збільшенням гостроти проблем, які опинилися на перших місцях рейтингу перешкод (респонденти можуть обирати обмежену кількість варіантів відповіді в цьому запитанні).

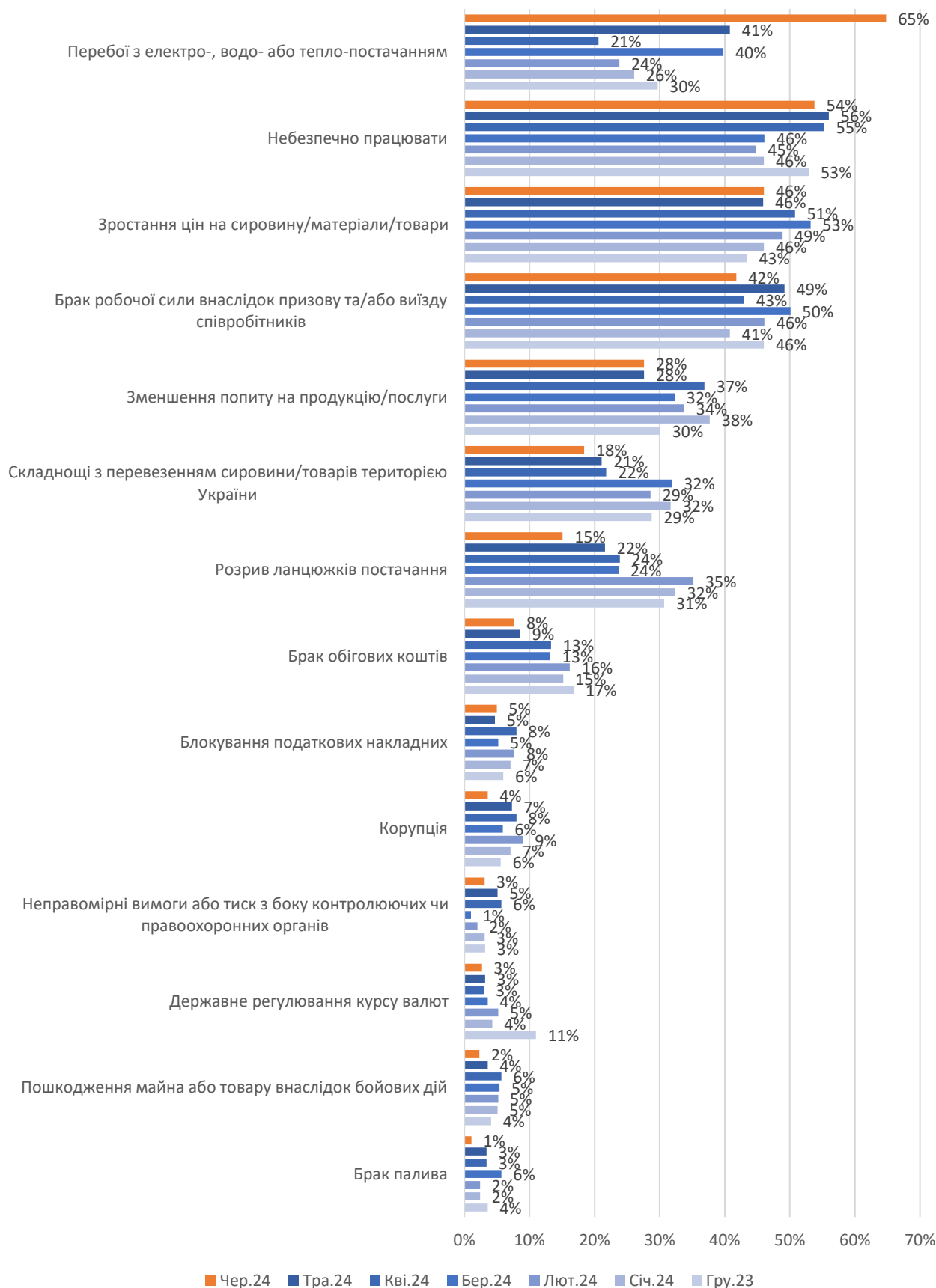
Так, про **складнощі в перевезенні сировини або товарів територією України** повідомили 18% опитаних, внаслідок чого ця перешкода зайняла шосте місце в рейтингу перешкод. Ця частка дещо зменшилася порівняно з травнем і квітнем, коли на цю перешкоду вказували 21% - 22% опитаних, та значно скоротилася порівняно з початком 2024 року, коли близько третини підприємств зіштовхувалися з цією проблемою.

Сьоме місце цього рейтингу зайняла перешкода **розриву ланцюжків постачання**, на яку вказали 15% підприємств. Її значення зменшилося порівняно з травнем, коли про неї повідомляли 22% підприємств. Проблема **браку обігових коштів** стала восьмою за значенням перешкодою для бізнесу: на неї вказали 8% підприємств (9% у травні). Дев'яте та десяте місця рейтингу перешкод у червні зайняли **блокування податкових накладних** та **корупція** (5% та 4%).

Про такі перешкоди, як: **неправомірні вимоги або тиск з боку контролюючих чи правоохоронних органів, державне регулювання курсу валют, пошкодження майна або товару внаслідок бойових дій та брак**

палива, - повідомили від 3% і менше підприємств. Крім цього, 1% підприємств, опитаних у червні 2024 року, сказав, що не зіштовхнувся з жодними проблемами.

Рис. 29. Найважливіші проблеми для опитаного бізнесу

Проблеми бізнесу різного розміру. Мікропідприємства та великий бізнес говорять про негативний вплив перебоїв з електроенергією, водо- та теплопостачанням частіше, ніж підприємства малого та середнього розмірів (на цю проблему вказали 80% мікро- та 73% великих підприємств).

Що більший розмір підприємств, тим частіше вони повідомляють про небезпеку для роботи, пов'язану з повномасштабним російським вторгненням. Ця частка зростає від 26% мікропідприємств до 47% малих і 59% підприємств середнього розміру, і є найвищою серед великих підприємств: 68% з них сказали, що працювати небезпечно.

Проблема зростання цін на сировину та матеріали торкнулася великих підприємств меншою мірою ніж бізнесу решти груп за розміром (38%). Мікропідприємства ж відзначаються меншою порівняно з рештою бізнесу часткою тих, які називають серед перешкод брак робочої сили через мобілізацію або виїзд співробітників, але більшою часткою підприємств, які зіштовхнулися з браком попиту (46%).

Проблеми бізнесу за галузями промисловості. Про негативний вплив перебоїв з електро-, водо- та теплопостачанням на свою діяльність у червні найчастіше повідомляли підприємства галузей металургії, хімічної промисловості, машинобудування та деревообробної промисловості (більше 70%)³.

Про те, що працювати небезпечно, найчастіше говорив бізнес, що працює у хімічній промисловості (73%). Виробники будівельних матеріалів частіше від інших підприємств повідомляли про зростання цін на сировину та матеріали (59%) та про зменшення попиту на свою продукцію (53%). Ці ж підприємства, а також представники галузі металургії особливо гостро відчули брак робочої сили через мобілізацію або виїзд співробітників (більше 50% опитаних у цих галузях).

Проблеми бізнесу за регіонами. Перебої з електро-, водо- та теплопостачанням у червні були особливо гострою проблемою для бізнесу Закарпатської, Запорізької, Харківської, Черкаської та Чернівецької областей (по 100% опитаних). Також на цю проблему особливо часто вказували у Вінницькій, Волинській, Кіровоградській, Полтавській, Сумській, Хмельницькій, Чернігівській областях та м. Києві (більше 70% опитаних)⁴.

Про те, що працювати небезпечно, найчастіше говорили підприємства у Вінницькій, Закарпатській, Запорізькій, Полтавській та Черкаській областях (більше 60%). Найвищі частки бізнесу, який повідомляв про зростання цін на сировину і матеріали, зафіксовані в Дніпропетровській, Житомирській та Тернопільській областях, а також у м. Києві (80% та більше опитаних).

На брак робочої сили через повномасштабну війну найчастіше скаржаться опитані підприємства Дніпропетровської, Житомирської, Полтавської та Чернівецької областей (більше 80%), а на зменшення попиту – Житомирської, Полтавської, Сумської і Чернівецької областей (більше 50%).

Вплив війни на завантаження виробничих потужностей/обсяги виробництва

У червні 2024 року 20% підприємств повідомили, що працюють на повну потужність (100% і більше). Це найвищий показник за всі хвили опитування (у травні він був 18%), що може підтверджувати активізацію виробництва наприкінці весни – на початку літа 2024 року. Водночас, частка підприємств, які працюють майже на повну потужність (75% - 99%), становила 37% (39% у травні). У результаті, **сумарна частка підприємств, які працюють майже на повну та повну потужність, становила 57%** (57% у березні та 58% у квітні, 56% у травні). Для порівняння, відповідний показник був найвищим за всі хвили опитування в червні 2023 року – 62%.

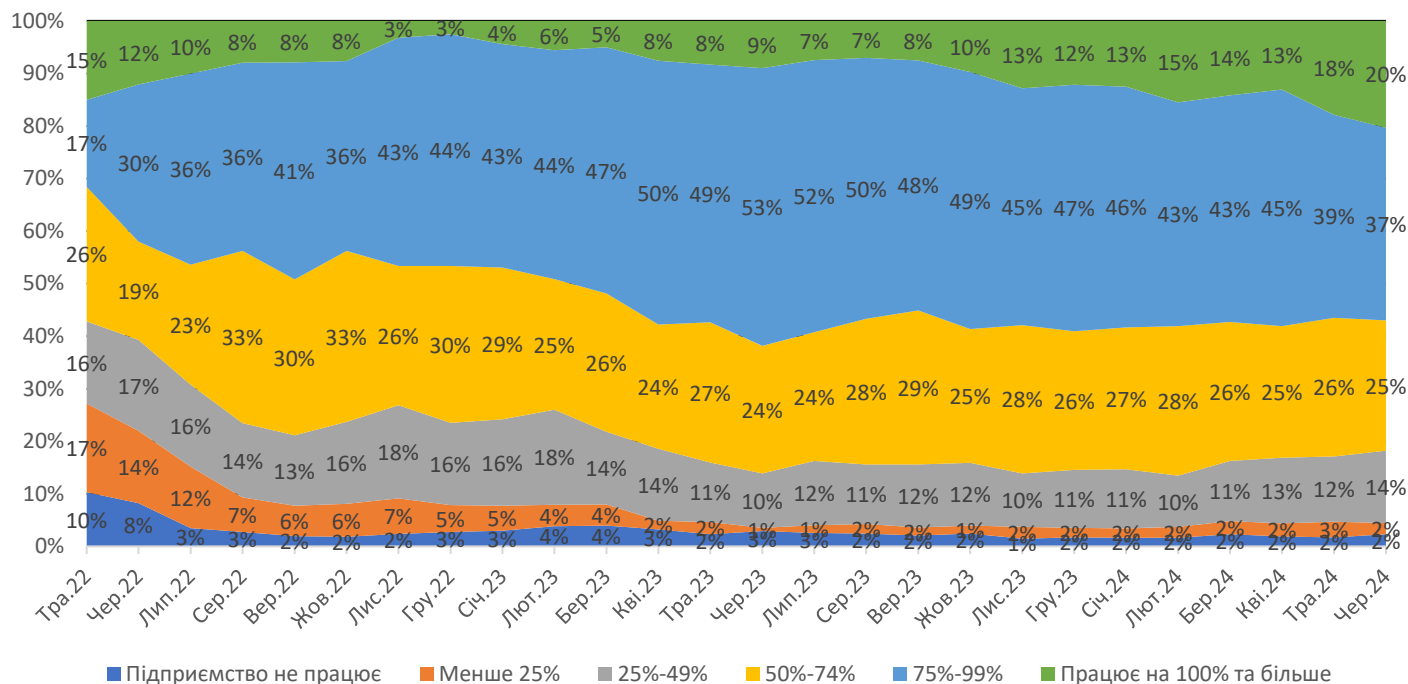
У червні 2% опитаних підприємств повідомили про припинення своєї діяльності впродовж війни. Цей показник продовжував залишатися низьким із липня 2022 року, у діапазоні 2% – 4%. Також залишається

³ У цьому аналізі не розглядаються підприємства галузей сільського господарства, будівництва, торгівлі та послуг, а також підприємства, що ввійшли до категорії «Інші виробництва». Також не розглядаються підприємства галузі поліграфії через недостатню для проведення аналізу вибірку у цій галузі.

⁴ До порівняння не включено регіони, у яких не були опитані підприємства. Детальніше див. розділ «Вибірка».

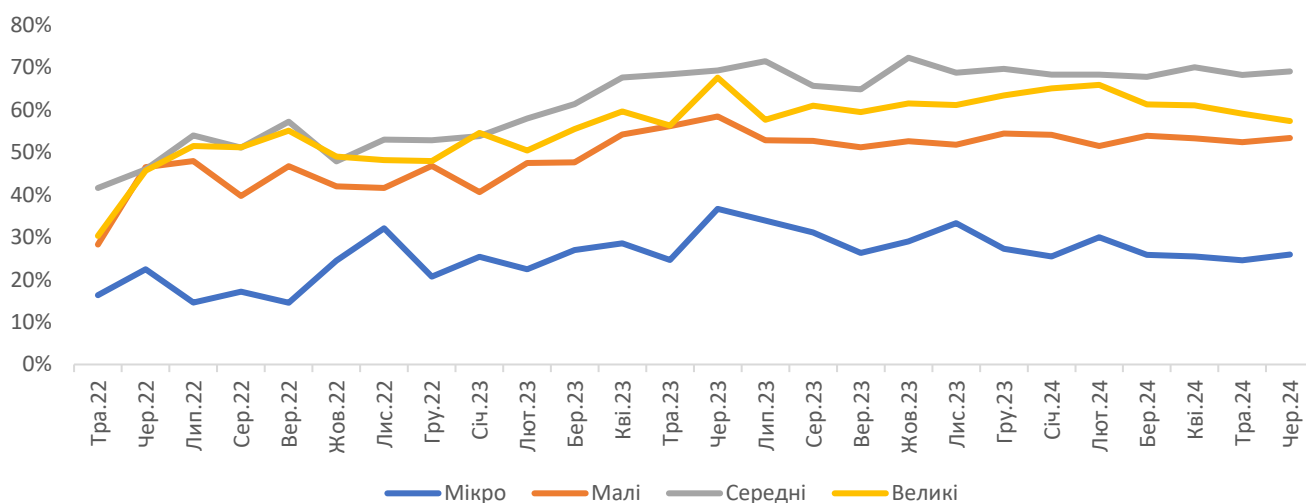
низькою частка підприємств, які працюють на рівні менше ніж 25% від довоєнних обсягів виробництва, лише 2% у червні (3% у травні). Окрім цього, 14% підприємств працювали в червні на рівні 25% - 49% довоєнних виробничих потужностей (12% у травні). **У підсумку, у червні 18% підприємств працювали менше ніж на половину потужності або не працювали порівняно з довоєнним часом.**

Рис. 30. Вплив війни на роботу підприємств (% опитаних)

Результати бізнесу різного розміру. Середній бізнес продовжує демонструвати найкращий темп відновлення виробництва. На майже повну та повну потужність, порівняно з довоєнним періодом, у червні працювало 69% середніх підприємств, що дещо вище ніж у травні (68%). Відповідний показник незначною мірою зменшився для великого бізнесу: до 57% у червні 2024 року (59% у травні). Частка малих підприємств, які працювали майже на повну та повну потужність, трішки зросла: 52% у травні проти 53% у червні. Для мікробізнесу показник залишається на низькому рівні – 26%, що трішки вище ніж попереднього місяця.

Рис. 31. Частка підприємств, які працюють майже на повну та повну потужність (75 – 99%, 100% та більше) порівняно з довоєнним періодом (за розміром підприємств, %)

Станом на червень 2024 року не працювали 11% представників мікробізнесу, що вище ніж у травні (9%). Для порівняння, середній бізнес повністю відновив роботу. Серед малих підприємств не працювали 2% опитаних,

а серед великих – 1%.. Таким чином, **мікробізнес упродовж усіх хвиль опитування залишається більш чутливим до викликів воєнного часу.**

Результати бізнесу різних галузей. Харчова галузь залишається лідером із відновлення переробної промисловості. У червні 2024 року 70% підприємств харчової галузі працювали майже на повну та повну потужність (69% у травні). На другій сходинці завантаження легкої промисловості, яка традиційно залишається в трійці лідерів. Рівень завантаження легкої промисловості зріс із 55% у травні до 63% у червні. На третій сходинці машинобудування, відповідний показник якого становить 51%. Скоротилося завантаження виробництва будівельних матеріалів, деревообробної промисловості, хімічної промисловості, але зросло завантаження виробництва металургії та металообробки.

Рис. 32. Частка промислових підприємств, які працюють майже на повну та повну потужність (75 – 99%, 100% та більше) порівняно з довоєнним періодом, % опитаних за галузями⁵

	Чер.23	Лип.23	Сер.23	Вер.23	Жов.23	Лис.23	Гру.23	Січ.24	Лют.24	Бер.24	Кві.24	Тра.24	Чер.24
Харчова промисловість	78	72	72	73	76	72	73	73	73	71	70	69	70
Легка промисловість	69	66	64	61	57	60	62	61	61	67	61	55	63
Машинобудування	47	38	39	32	43	52	44	46	48	50	46	39	51
Поліграфічна промисловість	71	64	57	43	62	46	46	57	54	45	40		50
Металургія та металообробка	27	26	10	10	16	32	28	24	27	35	29	26	38
Виробництво будматеріалів	38	44	41	31	27	31	28	31	28	26	46	52	37
Хімічна промисловість	36	35	43	35	39	39	38	43	41	42	45	35	31
Деревообробна промисловість	36	38	30	26	36	29	41	38	39	45	42	37	22

Результати за регіонами Як і під час попередніх хвиль опитування, майже на повну та повну потужність у червні продовжують працювати всі або майже всі підприємства Вінницької (96%), Дніпропетровської (95%), Івано-Франківської (100%), Львівської (100%), Одеської (89%), Полтавської (100%), , Тернопільської (100%) та Рівненської (100%) областей. Ситуація залишається найскладнішою в прифронтових Запорізькій та Харківській областях, у яких, відповідно, 0% та 25% підприємств працювали на високому рівні завантаження потужностей. Низький рівень завантаження також на підприємствах Кіровоградської (36% на майже повну та повну потужність), Сумської (32%), Черкаської (33%), Хмельницької (37%) областей, а також міста Києва (19%). Таким чином, проблеми з відновленням залежать не лише від географічного розташування бізнесу та близькості до лінії фронту, а й від логістичних, енергетичних та інших викликів, які дещо відрізняються за регіонами.

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ЕКСПОРТНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

У рамках двадцять шостої хвилі опитування зафіксовано **62% опитаних (серед тих, які змогли дати відповідь), що були або є експортерами.** Водночас, майже 37% підприємств ніколи не мали експорту, а майже 1% не зміг дати відповіді на запитання.

Станом на червень 2024 року серед експортерів **83% опитаних вказали, що експортували до війни, а також продовжували експортувати впродовж останніх 12-ти місяців.** Ще 1% підприємств уперше розпочав експортувати саме під час війни (упродовж останніх 12-ти місяців). Водночас 16% підприємств експортували до початку війни, але не мали експорту впродовж останніх 12-ти місяців. Тобто, у червні 2024 року частка активних експортерів залишається приблизно на рівні попередніх місяців (82% – 84%). Український бізнес

⁵ У травні 2024 результати для поліграфічної промисловості недоступні через недостатню наповнюваність підвибірки.

досягнув певної планки відновлення експортної діяльності, адже частина бізнесу не може побороти нові виклики для відновлення експорту.

Рис. 33. Вплив війни на експортну діяльність (% опитаних експортерів)

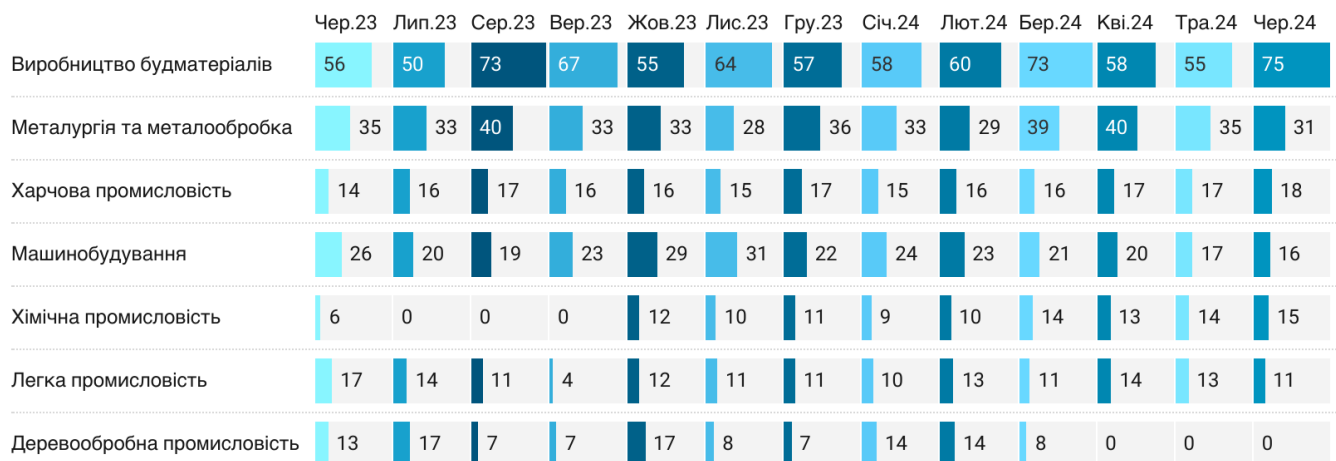
Результати бізнесу різного розміру. За результатами червня 2024 року, знову зафіксовано закономірність щодо стану експортної діяльності, залежно від розміру підприємства. Серед мікробізнесу 35% підприємств, які експортували до війни, але не мали експортної діяльності впродовж останніх 12-ти місяців. Також висока частка підприємств, які не можуть відновити експорту, серед малого бізнесу – 28%. Дещо краща ситуація серед експортерів середнього розміру: 13% опитаних не експортували останні 12 місяців. Найкраща ситуація серед великого бізнесу, у якого відповідний показник становив лише 8%. Таким чином, великий бізнес традиційно є лідером із відновлення експортної діяльності.

Рис. 34. Частка експортерів, які не експортували впродовж останніх 12-ти місяців, за розміром підприємств (% опитаних експортерів)

	Чер.23	Лип.23	Сер.23	Вер.23	Жов.23	Лис.23	Гру.23	Січ.24	Лют.24	Бер.24	Кві.24	Тра.24	Чер.24
Мікро	38	38	29	43	31	33	38	29	29	33	39	33	35
Малі	23	25	25	22	29	31	26	28	25	31	27	28	28
Середні	13	13	16	14	12	11	17	11	13	12	13	12	13
Великі	9	7	7	8	8	10	6	7	8	8	8	7	8

Результати бізнесу за галуззю. Отримані дані вказують, що дотепер найбільш складна ситуація з відновленням експорту залишається в галузі виробництва будівельних матеріалів. Зокрема, 75% підприємств галузі вказали, що експортували до війни, але не мали експорту впродовж останніх 12-ти місяців. Також складна ситуація в металургії (відповідний показник становить 31%). На противагу цьому, найкраща ситуація в деревообробній промисловості, у якій всі підприємства мали експорт впродовж останніх 12-ти місяців. У харчовій промисловості, яка в цілому є лідером відновлення, відповідний показник дещо зріс: з 17% у травні до 18% червні.

Рис. 35. Частка експортерів, які не експортували впродовж останніх 12-ти місяців, за галуззю промисловості (% опитаних експортерів)

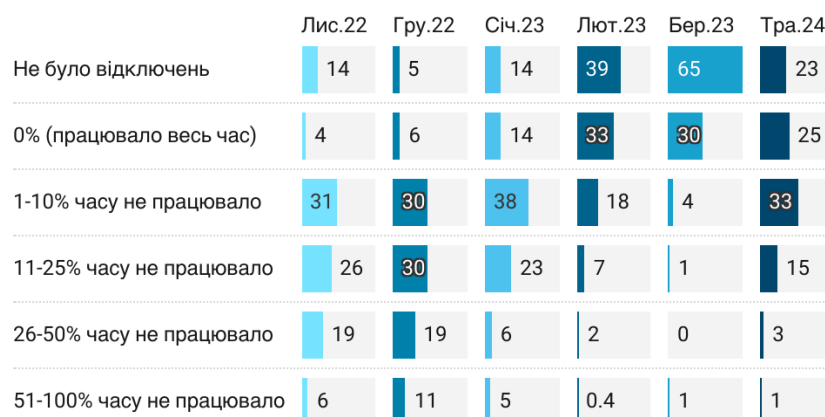

Результати за регіонами. Упродовж усіх хвиль щомісячного опитування доступні дані не дозволяють зробити висновки щодо чітких регіональних закономірностей через недостатню наповнюваність підвбірок в окремих областях. Однак в окремих регіонах усі підприємства (серед тих, хто зміг дати відповідь) відновили експорт, зокрема у Вінницькій, Івано-Франківській, Київській, Львівській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Тернопільській та Чернігівській областях. Найскладніша ситуація залишається в Дніпропетровській та Житомирській областях, у яких відповідно 72% та 56% не мали експорту впродовж останніх 12-ти місяців, хоча мали його до війни.

ВПЛИВ ВИМКНЕНЬ ЕЛЕКТРОПОСТАЧАННЯ

Під час двадцять шостої хвилі опитування промисловим підприємствам було запропоновано оцінити вплив проблем з електропостачанням на їхню діяльність, уперше від весни 2023 року, через відновлення атак ворога на українську енергетику. Отримані результати підтверджують, **що в травні 2024 року вимкнення електропостачання знову стали проблемою для бізнесу. Зокрема, у травні більше половини (52%) підприємств тимчасово призупинили роботу через вимкнення електропостачання (для порівняння – 82% у листопаді, 89% у грудні 2022 року та 73% у січні 2023 року).** При цьому, у 23% підприємств вимкнень взагалі не було. Окрім цього, 25% підприємств працювали весь час, навіть якщо відбувалися вимкнення. Також майже зовсім відсутні підприємства з найбільш критичними втратами (більше половини робочого часу) – лише 1% підприємств.

Рис. 36. Вплив вимкнень електропостачання на роботу підприємств, % опитаних

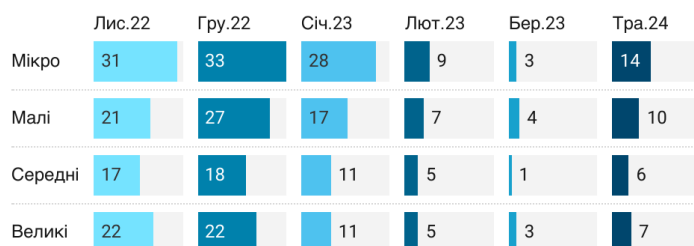
У результаті, у середньому через вимкнення електроенергії підприємства втратили 8% загального обсягу робочого часу за травень 2024 року (для порівняння, 15% у січні 2023 року, 23% в грудні та 21% у листопаді 2022 року). При цьому ситуація дещо відрізняється залежно від розміру бізнесу, галузі та регіону.

Рис. 37. Середній % часових втрат через відключення електропостачання, за місяцями

Результати бізнесу різного розміру. Ситуація майже вирівнялася для підприємств різного розміру. Наприклад, не було вимкнень у 15% мікро-, 23% малих, 31% середніх та 15% великих підприємств. Водночас, продовжували працювати навіть у випадку вимкнень 23% мікро-, 21% малих, 26% середніх та 29% великих підприємств. Однак у середньому мікробізнес досі продовжує зазнавати найбільших втрат від терористичних атак росії на енергетичну інфраструктуру. Зокрема, **мікропідприємства в травні 2024 року, у середньому, втратили 14% робочого часу.** Втрати середніх та великих підприємств удвічі нижчі (6% та 7% відповідно).

Рис. 38. Середній % часових втрат підприємств (за розміром), % опитаних

Результати бізнесу за галуззю. Найнижчі середні втрати робочого часу від вимкнень електропостачання зафіксовано в харчовій промисловості (5%), легкій промисловості (7%) та хімічній промисловості (8%). Однак в окремих галузях ситуація суттєво гірша. Зокрема в деревообробній галузі середні часові втрати становили 20%, а у виготовленні будівельних матеріалів – 19%. Також відносно високі часові втрати в поліграфічній галузі (17%), металургії і металообробці (16%).

Рис. 39. Середній % часових втрат підприємств (за галуззю промисловості), % опитаних

Результати бізнесу за регіонами. Результати опитування знову підтверджують певну регіональну специфіку негативного впливу вимкнення електропостачання. **Найвищі середні часові втрати зафіксовано в Сумській області: 24% робочого часу.** Також високі втрати в Чернігівській (15%), Запорізькій (14%) та Хмельницькій (14%) областях. Найкраща ситуація в Закарпатській, Житомирській, Дніпропетровській та Черкаській областях, у яких втрати на рівні нуля. У більшості регіонів показник втрат нижче 10%.

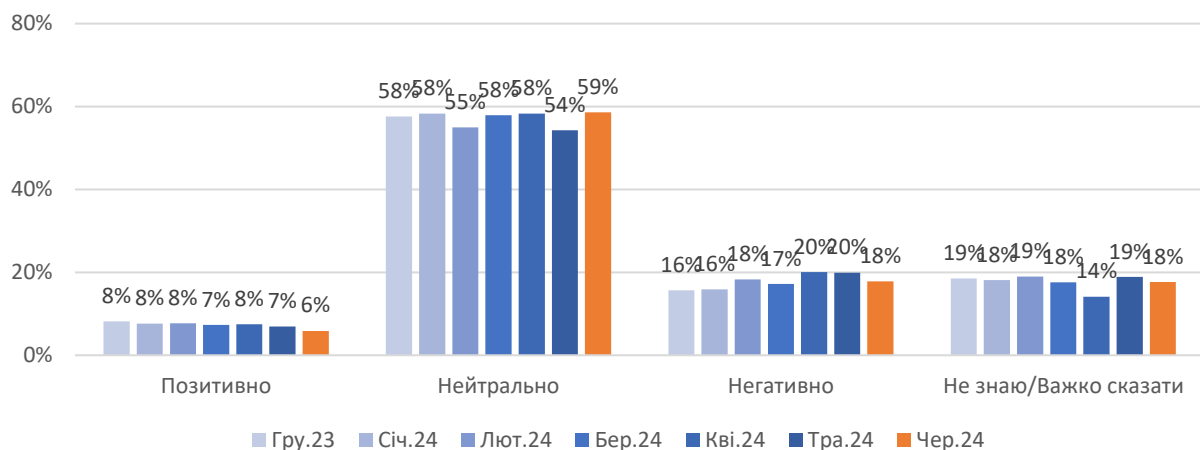
ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА

Оцінка державної політики з підтримки бізнесу

У червні 2024 року частка позитивних оцінок політики уряду щодо підтримки бізнесу склала 6%, що практично не відрізняється від відповідної частки в травні (7%). Рівень позитивних оцінок цієї політики вже близько року не перевищує 8%, а зафіксована в червні частка 6% стала найнижчим показником за весь період цього дослідження, перша хвиля якого була проведена в травні 2022 року.

Частка нейтральних оцінок цієї політики збільшилась із 54% до 59%, тоді як частка негативних оцінок несуттєво зменшилась: із 20% до 18%. Частка респондентів, які не змогли поставити оцінку державній політиці з підтримки бізнесу, склала 18%, що практично не відрізняється від рівня травня (18%).

Рис. 40. Оцінка державної політики з підтримки бізнесу

Оцінка державної політики з підтримки бізнесу за розміром бізнесу. На фоні низького рівня позитивних оцінок державної політики з підтримки бізнесу в цілому оцінки дещо покращуються зі зростанням розміру підприємств, хоча різниця між ними дуже незначна. Так, серед великих підприємств цю політику позитивно оцінили 10% опитаних, тоді як серед мікробізнесу жодне підприємство не оцінило її позитивно.

Крім цього, респонденти з числа підприємств мікро- та малого розміру частіше негативно оцінюють державну політику з підтримки бізнесу, ніж представники більшого за розміром бізнесу. Зокрема, серед представників мікропідприємств негативні оцінки цієї політики поставив 21% опитаних, а серед респондентів, які представляють малий бізнес, 26%.

Оцінка державної політики з підтримки бізнесу за сектором. Найчастіше позитивні оцінки державній політиці з підтримки бізнесу ставлять представники машинобудування та хімічної промисловості (10% та 8% відповідно)⁶.

Водночас, серед підприємств галузі машинобудування, а також у галузі виробництва будівельних матеріалів зафіксовані й найвищі частки негативних оцінок цієї політики (33% та 37%).

⁶ У цьому аналізі не розглядаються підприємства галузей сільського господарства, будівництва, торгівлі та послуг, а також підприємства, що увійшли до категорії «Інші виробництва». Також не розглядаються підприємства галузі поліграфії через недостатню для проведення аналізу вибірку у цій галузі.

Оцінка державної політики з підтримки бізнесу за регіоном. Найвищий рівень позитивних оцінок державної політики з підтримки бізнесу в червні 2024 року зафіксовано в Черкаській (20%) та Запорізькій (17%) областях. Відносно частішими позитивними оцінками характеризується також бізнес Кіровоградської та Івано-Франківської областей (14% та 12% відповідно)⁷.

Разом із цим, найбільші частки негативних оцінок – серед бізнесу Вінницької, Волинської та Сумської областей, а також м. Києва (більше 40%).

Бачення ролі держави для ведення бізнесу

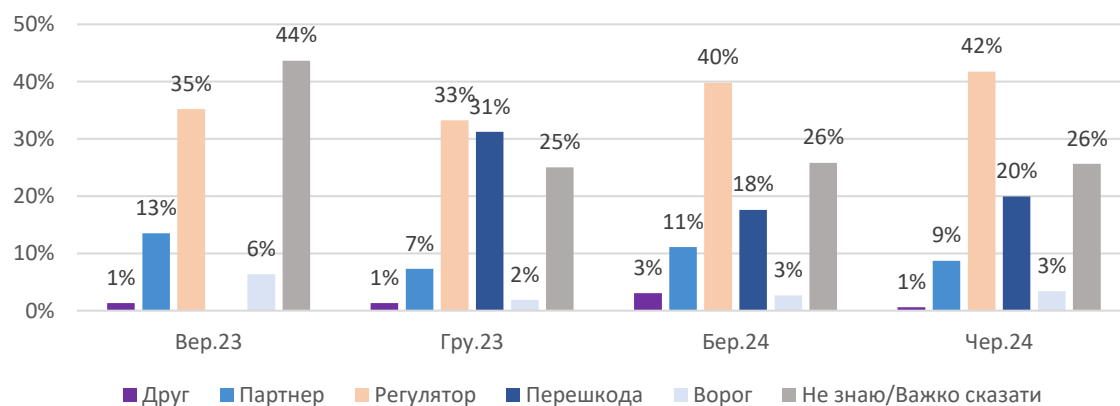
У червні 2024 року ми вчетверте в рамках цього опитування запитали представників підприємств про те, якою вони бачать сьогодні роль держави (уряду) для бізнесу в Україні. Як варіанти вибору були запропоновані поняття «друг», «партнер», «регулятор», «перешкода» та «ворог». Таке ж питання раніше було поставлено у хвилях цього опитування, які відбулися у вересні та грудні 2023 року й у березні 2024 року⁸.

Підприємства, опитані у червні, найчастіше називали державу регулятором (42%) або перешкодою (20%). Ці обидві частки дещо зросли порівняно з березнем, коли вони складали, відповідно, 40% та 18%.

Водночас, у червні рідше називали державу другом та партнером ніж три місяці тому: 1% та 9% опитаних відповідно. Для порівняння, у березні таких було 3% та 11%. Частка тих, хто вважав державу ворогом бізнесу, практично не змінилася за попередні три місяці й у червні склала 3%.

Крім цього, 26% опитаних не змогли визначити роль держави в Україні для ведення бізнесу, що відповідає рівню трьох попередніх опитувань, за якими таких респондентів було 25% - 26%.

Рис. 41. Бачення ролі держави (уряду) для бізнесу

Бачення ролі держави для ведення бізнесу за розміром підприємств. Великі підприємства частіше вважають, що держава (уряд) є другом або партнером для їхнього бізнесу, ніж підприємства менших розмірів. Так, тоді як серед малих та середніх підприємств частка тих, що називають державу другом або партнером бізнесу, не перевищує 10%, серед великих підприємств ця частка склала 15%. Варто зазначити, що серед опитаних мікропідприємств жодне не назвало державу другом або партнером бізнесу.

Натомість мікро- та малі підприємства більш схильні говорити про те, що держава перешкоджає бізнесу. Її назвали перешкодою або ворогом для бізнесу по 28% таких підприємств, у той час як з-поміж середніх та великих підприємств ці частки менші: 21% та 19% відповідно.

Бачення ролі держави для ведення бізнесу за сектором. У деревообробній промисловості про роль держави (уряду) для бізнесу позитивно говорять частіше ніж в інших: 16% підприємств цієї галузі називають

⁷ До порівняння не включено регіони, у яких не були опитані підприємства. Детальніше див. розділ «Вибірка».

⁸ В опитуванні у вересні 2023 року серед варіантів відповіді не було варіанту «перешкода», його було додано починаючи з грудня 2023 року, щоб збалансувати позитивні та негативні характеристики.

державу другом або партнером для бізнесу. У решті галузей, представлених у цьому опитуванні, ця частка не перевищує 7%⁹.

Натомість у галузі виробництва будівельних матеріалів, а також у машинобудуванні та металургії від 29% і більше підприємств назвали державу перешкодою або ворогом для бізнесу. Це більше ніж в інших галузях, у яких ця частка опитаних знаходиться в межах від 0% до 23%.

Бачення ролі держави для ведення бізнесу за регіонами. Майже дві третини опитаного бізнесу Київської області (65%) вважає державу (уряд) другом або партнером бізнесу. Це найвища частка порівняно з іншими областями, де було проведено це опитування¹⁰.

Порівняно часто роль держави для бізнесу позитивно характеризують і в Житомирській, Одеській та Рівненській областях, де частки оцінок ролі держави як друга або партнера для бізнесу склали від 18% та більше.

Водночас, найвищі частки підприємств, представники яких називають державу перешкодою або ворогом для бізнесу, зафіксовані у Вінницькій, Полтавській, Сумській, Харківській та Чернівецькій областях.

⁹ У цьому аналізі не розглядаються підприємства галузей сільського господарства, будівництва, торгівлі та послуг, а також підприємства, що ввійшли до категорії «Інші виробництва». Також не розглядаються підприємства галузі поліграфії через недостатню для проведення аналізу вибірку у цій галузі.

¹⁰ До порівняння не включено регіони, у яких не були опитані підприємства, а також Миколаївську та Полтавську області, у яких кількість опитаних була недостатньою для статистичного порівняння. Детальніше див. розділ «Вибірка».

МЕТОДОЛОГІЯ ОПИТУВАННЯ

У цьому звіті представлено результати 26-го нового щомісячного опитування підприємств «Український бізнес в умовах війни». Дані було зібрано за допомогою поєднання декількох методів збору даних: телефонне інтерв'ю представників бізнесу із внесенням відповідей до онлайн-форми інтерв'юерами та, у невеликій кількості випадків, самостійне заповнення онлайн-форми представниками підприємств, які під час попереднього телефонного контакту висловили бажання самостійно внести дані до онлайн-форми. Усі відповіді – і заповнені респондентами самостійно, і надані інтерв'юерам телефоном – було зібрано в одній базі даних. Після завершення опитування експерти ІЕД провели контроль та очищення даних і проаналізували відповіді.

У цьому опитуванні, зокрема, ми продовжуємо вивчати показники ділового клімату та кон'юнктури, які досліджує ІЕД у щоквартальних опитуваннях промислових підприємств у рамках проєкту «Ділова думка». Це, зокрема, показники, які в числовому вимірі показують зміни з місяця в місяць таких важливих для бізнесу показників, як обсяги виробництва та реалізації, обсяги експорту, запаси сировини та матеріалів, кількість нових замовлень та інших, а також очікування бізнесу щодо їх змін у наступні три та шість місяців.

Такі індекси обчислюють за єдиною методологією. Ми зараховуємо відповіді як +1, якщо підприємство відповідає, що показник збільшився, 0, якщо він не змінився, і -1, якщо він зменшився, а результат є балансом між позитивними та негативним відповідями. Наприклад, якщо зі ста респондентів двадцять вказали на зростання виробництва, п'ятдесят респондентів – на його скорочення, і тридцять зазначили, що все залишилося без змін, то відповідне значення індексу буде -0,30. Додатне (від'ємне) значення індексу означає, що частка підприємств, на яких зросло виробництво, є більшою (меншою) ніж кількість тих, на яких виробництво скоротилось. Для більш точного заміру на рівні мікроданих відбувається зважування кожної відповіді з урахуванням розміру підприємства за кількістю працівників.

За допомогою таких індексів можна відстежувати динаміку змін цих показників, порівнювати їх у часі та швидко оцінювати загальний напрямок змін умов для ведення бізнесу та ситуації на підприємствах.

Польовий етап опитування тривав із 17 до 28 червня 2024 року.

ВИБІРКА

Усього у 26-й хвилі було опитано 527 підприємств. Вони розташовані у Вінницькій, Волинській, Дніпропетровській, Закарпатській, Запорізькій, Житомирській, Івано-Франківській, Київській, Кіровоградській, Львівській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Сумській, Тернопільській, Харківській, Хмельницькій, Черкаській, Чернівецькій, Чернігівській областях та в місті Києві. У кожному з цих регіонів було опитано від 14-ти до 43-х підприємств¹¹.

Більшість вибірки склали промислові підприємства – 473 підприємства або 90% вибірки. Серед них переважають підприємства харчової, легкої промисловості та машинобудування. До сфери сільського господарства належать дев'ять опитаних підприємств (1,7% вибірки), до торгівлі – 26 (5% вибірки). Шістнадцять підприємств або 3% вибірки працюють у сфері послуг, і три підприємства (0,6%) належать до галузі будівництва.

Серед опитаних підприємств є підприємства різних розмірів, які визначаються за кількістю працівників. Із них мікропідприємств (до 10-ти працівників включно) – 57 або 11% вибірки, малих (від 11-ти до 50-ти працівників) – 164 або 31% вибірки, середніх (від 51-го до 250-ти працівників) – 189 або 36% вибірки, і великих (більше ніж 250 працівників) – 117 або 22% вибірки.

¹¹ В опитуванні зазначалась область, у якій знаходилося підприємство на час проведення опитування.

Додаток 1. Вибрані результати опитування в цифрах

Вибірка

Розмір підприємств

	Кількість	Частка вибірки
Мікро-	57	11%
Малі	164	31%
Середні	189	36%
Великі	117	22%
УСЬОГО	527	100%

Сектор/галузь промисловості

	Кількість	Частка вибірки
Сільське господарство	9	1,7%
Виробництво металу та металообробка	21	4%
Хімічна промисловість	26	5%
Машинобудування	40	8%
Деревообробна промисловість	19	4%
Виробництво будівельних матеріалів	19	4%
Харчова промисловість	176	33%
Легка промисловість	48	9%
Поліграфічна промисловість	8	1,5%
Інші виробництва	116	22%
Будівництво	3	0,6%
Торгівля	26	5%
Послуги	16	3%
УСЬОГО	527	100%

Показники діяльності підприємств та ділового середовища, за розміром, індекс змін (червень 2024)

	Усі	Мікро-	Малі	Середні	Великі
Виробництво	0,18	-0,26	0,09	0,21	0,24
Очікувані зміни виробництва	0,38	0,04	0,36	0,38	0,42
Продажі	0,17	-0,26	0,07	0,21	0,23
Очікувані зміни продажів	0,38	0,04	0,35	0,39	0,42
Експорт	0,11	-0,16	-0,16	0,14	0,19
Очікувані зміни експорту	0,32	0,06	0,13	0,34	0,37
Дебіторська заборгованість	-0,17	-0,11	-0,25	-0,15	-0,13
Очікувані зміни дебіторської заборгованості	-0,30	-0,23	-0,37	-0,34	-0,17
Кредиторська заборгованість	-0,23	-0,14	-0,35	-0,18	-0,19
Очікувані зміни кредиторської заборгованості	-0,32	-0,10	-0,37	-0,36	-0,20
Податкова заборгованість	-0,26	-0,30	-0,38	-0,21	-0,20

	Усі	Мікро-	Малі	Середні	Великі
Очікувані зміни податкової заборгованості	-0,35	-0,28	-0,47	-0,35	-0,24
Запаси сировини	0,12	0,06	0,07	0,12	0,17
Очікувані зміни запасів сировини	0,28	0,02	0,18	0,32	0,32
Запаси готової продукції	-0,12	-0,02	-0,20	-0,12	-0,08
Очікувані зміни запасів готової продукції	-0,19	-0,20	-0,28	-0,23	-0,08
Нові замовлення	0,14	-0,28	0,04	0,18	0,20
Очікувані зміни нових замовлень	0,38	-0,02	0,36	0,39	0,41
Ціни на сировину та матеріали	0,18	0,33	0,23	0,13	0,19
Ціни на сировину та матеріали, очікування	0,20	0,23	0,19	0,16	0,27
Ціни на готову продукцію (відпускні ціни)	0,18	0,20	0,23	0,13	0,19
Ціни на готову продукцію (відпускні ціни), очікування	0,21	0,21	0,19	0,18	0,26
Кількість працівників	-0,10	-0,14	-0,07	-0,08	-0,14
Очікувані зміни кількості працівників	-0,09	0,04	-0,05	-0,07	-0,13
Кількість працівників у вимушених відпустках	-0,08	0,00	-0,13	-0,06	-0,07
Очікувані зміни кількості працівників у вимушених відпустках	-0,22	-0,03	-0,29	-0,28	-0,11
Кваліфіковані працівники	0,28	0,4	0,33	0,24	0,29
Некваліфіковані працівники	0,25	0,23	0,22	0,23	0,28
Оцінка фінансово-економічної ситуації	0,13	-0,21	0,02	0,14	0,22
Очікувані зміни фінансово-економічної ситуації	0,55	0,27	0,52	0,58	0,56
Оцінка ділового середовища	0,09	-0,25	-0,07	0,08	0,22
Очікувані зміни ділового середовища	0,54	0,03	0,47	0,59	0,6
Чи плануєте Ви розширити діяльність свого підприємства протягом найближчих двох років?	0,11	0,11	0,04	0,09	0,16
Як Ви оцінюєте фінансово-економічне становище Вашого підприємства в поточному місяці порівняно з аналогічним періодом минулого 2023 року?	0,44	-0,11	0,31	0,51	0,49

Показники діяльності підприємств та ділового середовища, за галуззю промисловості, індекс змін (червень 2024)

	Усі	Виробництво металу та металообробка	Хімічна промисловість	Машинобудування	Деревообробна промисловість
Виробництво	0,18	-0,14	0,12	0,15	0,05

	Усі	Виробництво металу та металообробка	Хімічна промисловість	Машинобудування	Деревообробна промисловість
Очікувані зміни виробництва	0,38	-0,14	0,08	0,30	0,11
Продажі	0,17	-0,14	0,08	0,15	0,05
Очікувані зміни продажів	0,38	-0,15	0,08	0,30	0,11
Експорт	0,11	0,09	0,17	0,06	0,00
Очікувані зміни експорту	0,32	-0,09	0,13	0,07	0,00
Дебіторська заборгованість	-0,17	-0,09	-0,20	-0,04	0,00
Очікувані зміни дебіторської заборгованості	-0,30	-0,40	-0,67	-0,13	-0,27
Кредиторська заборгованість	-0,23	-0,30	-0,30	-0,11	-0,08
Очікувані зміни кредиторської заборгованості	-0,32	-0,44	-0,33	-0,17	-0,33
Податкова заборгованість	-0,26	-0,30	-0,60	-0,30	0,00
Очікувані зміни податкової заборгованості	-0,35	-0,40	-0,67	-0,39	-0,30
Запаси сировини	0,12	-0,05	0,15	0,10	-0,05
Очікувані зміни запасів сировини	0,28	-0,10	0,00	0,14	-0,11
Запаси готової продукції	-0,12	0,10	-0,04	0,00	-0,12
Очікувані зміни запасів готової продукції	-0,19	-0,05	-0,12	0,09	-0,25
Нові замовлення	0,14	-0,05	0,08	0,20	-0,05
Очікувані зміни нових замовлень	0,38	0,00	0,18	0,28	0,16
Ціни на сировину та матеріали	0,18	0,14	0,08	0,30	0,22
Ціни на сировину та матеріали, очікування	0,20	0,32	0,14	0,39	0,11
Ціни на готову продукцію (відпускні ціни)	0,18	0,05	0,12	0,25	0,11
Ціни на готову продукцію (відпускні ціни), очікування	0,21	0,32	0,14	0,36	0,11
Кількість працівників	-0,10	0,00	0,00	-0,15	0,00
Очікувані зміни кількості працівників	-0,09	-0,05	0,04	-0,15	0,05
Кількість працівників у вимушених відпустках	-0,08	0,06	-0,14	0,03	0,00
Очікувані зміни кількості працівників у вимушених відпустках	-0,22	0,00	-0,15	0,00	-0,13
Кваліфіковані працівники	0,28	0,53	0,15	0,53	0,38
Некваліфіковані працівники	0,25	0,28	0,04	0,35	0,31
Оцінка фінансово-економічної ситуації	0,13	0,00	0,19	0,13	-0,06
Очікувані зміни фінансово-економічної ситуації	0,55	0,15	0,54	0,38	0,50
Оцінка ділового середовища	0,09	-0,05	0,15	0,05	0,00

	Усі	Виробництво металу та металообробка	Хімічна промисловість	Машинобудування	Деревообробна промисловість
Очікувані зміни ділового середовища	0,54	0,11	0,52	0,50	0,67
Чи плануєте Ви розширити діяльність свого підприємства протягом найближчих двох років?	0,11	0,05	0,12	0,04	0,27
Як Ви оцінюєте фінансово-економічне становище Вашого підприємства в поточному місяці порівняно з аналогічним періодом минулого 2023 року?	0,44	0,16	0,50	0,16	0,22

	Усі	Виробництво будматеріалів	Харчова промисловість	Легка промисловість	Поліграфічна промисловість
Виробництво	0,18	-0,26	0,23	0,10	0,13
Очікувані зміни виробництва	0,38	0,06	0,49	0,37	0,25
Продажі	0,17	-0,26	0,23	0,09	0,13
Очікувані зміни продажів	0,38	0,06	0,49	0,36	0,25
Експорт	0,11	-0,50	0,19	0,15	-0,33
Очікувані зміни експорту	0,32	-0,43	0,41	0,33	-0,33
Дебіторська заборгованість	-0,17	-0,50	-0,20	-0,17	0,14
Очікувані зміни дебіторської заборгованості	-0,30	-0,35	-0,37	-0,28	-0,43
Кредиторська заборгованість	-0,23	-0,61	-0,27	-0,16	-0,17
Очікувані зміни кредиторської заборгованості	-0,32	-0,47	-0,41	-0,32	-0,33
Податкова заборгованість	-0,26	-0,56	-0,26	-0,26	-0,33
Очікувані зміни податкової заборгованості	-0,35	-0,50	-0,44	-0,21	-0,67
Запаси сировини	0,12	-0,11	0,14	0,11	-0,14
Очікувані зміни запасів сировини	0,28	0,00	0,39	0,16	0,14
Запаси готової продукції	-0,12	-0,26	-0,25	-0,02	-0,40
Очікувані зміни запасів готової продукції	-0,19	-0,16	-0,31	-0,14	-0,60
Нові замовлення	0,14	-0,26	0,20	0,04	0,00
Очікувані зміни нових замовлень	0,38	0,06	0,47	0,39	0,14
Ціни на сировину та матеріали	0,18	0,05	0,15	0,27	0,38
Ціни на сировину та матеріали, очікування	0,20	0,07	0,20	0,21	0,43
Ціни на готову продукцію (відпускні ціни)	0,18	0,05	0,17	0,18	0,13
Ціни на готову продукцію (відпускні ціни), очікування	0,21	0,13	0,20	0,20	0,38

	Усі	Виробництво будматеріалів	Харчова промисловість	Легка промисловість	Поліграфічна промисловість
Кількість працівників	-0,10	-0,26	-0,10	-0,10	-0,12
Очікувані зміни кількості працівників	-0,09	-0,25	-0,09	0,00	-0,14
Кількість працівників у вимушених відпустках	-0,08	-0,21	-0,12	0,00	0,00
Очікувані зміни кількості працівників у вимушених відпустках	-0,22	-0,45	-0,31	-0,18	-0,33
Кваліфіковані працівники	0,28	0,53	0,34	0,35	0,60
Некваліфіковані працівники	0,25	0,21	0,33	0,26	0,50
Оцінка фінансово-економічної ситуації	0,13	-0,37	0,17	0,24	0,00
Очікувані зміни фінансово-економічної ситуації	0,55	0,36	0,65	0,57	0,75
Оцінка ділового середовища	0,09	-0,24	0,12	0,15	-0,25
Очікувані зміни ділового середовища	0,54	0,31	0,63	0,45	0,75
Чи плануєте Ви розширити діяльність свого підприємства протягом найближчих двох років?	0,11	-0,08	0,09	0,12	0,33
Як Ви оцінюєте фінансово-економічне становище Вашого підприємства в поточному місяці порівняно з аналогічним періодом минулого 2023 року?	0,44	0,00	0,53	0,33	0,50

Вплив війни

Основні проблеми, із якими зіштовхується бізнес під час війни

Основні проблеми, із якими зіштовхується бізнес під час війни, за розміром бізнесу

	Усі	Мікро-	Малі	Середні	Великі
Перебої з електро-, водо- та теплопостачанням	65%	80%	65%	56%	73%
Небезпечно працювати	54%	26%	47%	59%	68%
Зростання цін на сировину/матеріали/товари	46%	47%	47%	50%	38%
Брак робочої сили внаслідок призову та/або виїзду співробітників	42%	36%	40%	44%	43%
Зменшення попиту на продукцію/послуги	28%	46%	29%	23%	24%

Основні проблеми, із якими зіштовхується бізнес під час війни, за сектором

	Виробництво металу та металобробка	Хімічна промисловість	Машино- будування	Деревообробна промисловість
Перебої з електро-, водо- та теплопостачанням	76%	81%	77%	74%
Небезпечно працювати	52%	73%	59%	47%

	Виробництво металу та металообробка	Хімічна промисловість	Машинобудування	Деревообробна промисловість
Зростання цін на сировину/матеріали/товари	33%	23%	38%	47%
Брак робочої сили внаслідок призову та/або виїзду співробітників	57%	23%	46%	37%
Зменшення попиту на продукцію/послуги	24%	15%	28%	32%

Основні проблеми, із якими зіштовхується бізнес під час війни, за сектором (продовження)

	Виробництво будівельних матеріалів	Харчова промисловість	Легка промисловість
Перебої з електро-, водо- та теплопостачанням	47%	59%	68%
Небезпечно працювати	29%	59%	49%
Зростання цін на сировину/матеріали/товари	59%	53%	49%
Брак робочої сили внаслідок призову та/або виїзду співробітників	53%	38%	34%
Зменшення попиту на продукцію/послуги	53%	26%	32%

Оцінка державної політики з підтримки бізнесу

Оцінка державної політики з підтримки бізнесу, за розміром бізнесу

	Усі	Мікро-	Малі	Середні	Великі
Позитивно	6%	0%	6%	5%	10%
Нейтрально	59%	65%	49%	61%	65%
Негативно	18%	21%	26%	13%	12%
Не знають/Не відповіли	18%	14%	20%	20%	13%

Оцінка державної політики з підтримки бізнесу, за сектором

	Виробництво металу та металообробка	Хімічна промисловість	Машинобудування	Деревообробна промисловість
Позитивно	5%	8%	10%	5%
Нейтрально	67%	69%	55%	53%
Негативно	14%	19%	33%	21%
Не знають/Не відповіли	14%	4%	3%	21%

Оцінка державної політики з підтримки бізнесу, за сектором (продовження)

	Виробництво будівельних матеріалів	Харчова промисловість	Легка промисловість
Позитивно	0%	5%	6%
Нейтрально	58%	56%	58%

Негативно	37%	15%	17%
Не знають/Не відповіли	5%	24%	19%

Забезпеченість замовленнями

Забезпеченість замовленнями, за розміром бізнесу

	Усі	Мікро-	Малі	Середні	Великі
Менше 1 місяця	9%	35%	11%	5%	4%
1 - 2 місяці	45%	45%	56%	46%	30%
3 - 5 місяців	26%	12%	22%	28%	37%
6 - 11 місяців	13%	6%	9%	15%	21%
12 місяців і більше	6%	2%	3%	7%	9%

Забезпеченість замовленнями, за сектором

	Виробництво металу та металообробка	Хімічна промисловість	Машинобудування	Деревообробна промисловість
Менше 1 місяця	10%	0%	5%	6%
1 - 2 місяці	50%	48%	38%	56%
3 - 5 місяців	25%	44%	27%	22%
6 - 11 місяців	10%	9%	27%	11%
12 місяців і більше	5%	0%	3%	6%

Забезпеченість замовленнями, за сектором (продовження)

	Виробництво будівельних матеріалів	Харчова промисловість	Легка промисловість
Менше 1 місяця	20%	9%	15%
1 - 2 місяці	67%	45%	49%
3 - 5 місяців	13%	31%	30%
6 - 11 місяців	0%	13%	6%
12 місяців і більше	0%	1%	0%